

STUDIU

PRIVIND ABORDAREA

FEMICIDULUI

LA NIVEL INTERNAȚIONAL

CHIȘINĂU, 2025

Studiul privind abordarea femicidului la nivel internațional a fost elaborat în cadrul proiectului „*Susținerea eforturilor multi-sectoriale de prevenire a violenței împotriva femeilor, prin acordarea unor servicii cuprinzătoare de asistență supraviețuitoarelor, inclusiv prin intermediul programelor de abilitare economică*” implementat de Centrul de Drept al Femeilor cu susținerea UN Women și sprijinul financiar al Suediei.

Coordonatoarea studiului:

Angelina ZAPOROJAN-PÎRGARI

Autoare:

Livia MITROFAN, judecătoare, membră a Consiliului Superior al Magistraturii

Alina ȘAVGA, doctor în drept, conferențiar universitar, Departamentul Drept penal al Facultății de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

Arina ȚURCAN-DONȚU, avocată, A.O. „Centrul de Drept al Femeilor”

Angelina ZAPOROJAN-PÎRGARI, directoare executivă, A.O. „Centrul de Drept al Femeilor”

Opiniile exprimate în acest studiu nu neapărat reprezintă punctul de vedere al UN Women sau al Suediei.

© 2025. Centrul de Drept al Femeilor.
Toate drepturile rezervate.

CUPRINS

INTRODUCERE	4
I. DEFINIȚIA FEMICIDULUI LA NIVEL INTERNAȚIONAL	12
A. Repere evolutive ale noțiunii de femicid	12
B. Incriminarea penală a femicidului în legislația altor state	19
II. PROVOCĂRI ÎN IMPLEMENTAREA LEGISLAȚIEI PRIVIND FEMICIDUL	32
A. Obstacole la etapa de urmărire penală și examinare a cauzei în instanța de judecată	33
B. Problema perpetuă a impunității	34
C. Deficiențe în colectarea datelor și dificultăți de monitorizare	36
D. Evaluarea eficacității: dovezi limitate de descoperire a femicidului	38
III. JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAZURILE DE FEMICID	40
IV. NECESITATEA UNEI DEFINIȚII JURIDICE SPECIFICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	53
A. Analiza femicidului la nivel național	54
B. Recunoașterea noțiunii de femicid în legislația națională	61
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	65
BIBLIOGRAFIE	70

INTRODUCERE

„Femicidul este cea mai gravă formă de violență împotriva femeilor și a fetelor. (...) Face parte dintr-un tablou mai amplu al violenței care adesea este justificată și tolerată în societate nefiind tratată de către state cu responsabilitatea și pedeapsa necesară”

Phumzile Mlambo-Ngcuka,

fostă directoare executivă a UN Women

Femicidul, un fenomen profund negativ și răspândit pe larg, are un impact devastator asupra drepturilor femeilor, astfel că recunoașterea sa în cadrul dreptului internațional devine imperativă. Abordarea fenomenului în cauză prin intermediul dreptului internațional este esențială pentru a asigura apărarea drepturilor femeilor și fetelor la viață și a promova o lume în care acestea pot trăi fără amenințarea constantă a violenței în bază de gen.

Prezentul studiul și-a propus să treacă în revistă actualul cadru juridic internațional privind incriminarea femicidului pentru a evidenția necesitatea critică de a oferi o definiție mai coerentă și mai exhaustivă. Această analiză explorează totodată evoluțiile legislative recente din Republica Moldova pentru a formula niște recomandări de îmbunătățire atât a cadrului legislativ național, cât și a practicii judiciare naționale în domeniu cu scopul de a preveni femicidul.

Femicidul nu reprezintă doar o tragedie episodică, individuală, acesta reflectă existența inegalităților structurale mai largi și a problemelor sistemice grave la capitolul asigurarea unei protecții adecvate a drepturilor femeilor. Deși violența bazată pe gen este recunoscută prin mai multe instrumente internaționale, precum Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discrimi-

nare împotriva femeilor (CEDAW)¹ și Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie (Convenția de la Istanbul),² totuși persistă lacune semnificative ce țin de protecția femeilor și urmărirea în justiție a acestor cazuri.

Normele de drept internațional nu conțin în prezent dispoziții specifice care să recunoască și să incrimineze femicidul, astfel că pentru acest fenomen sunt formulate diverse definiții, sunt instituite forme diferite de incriminare penală, iar în jurisdicțiile naționale sunt instituite mecanisme de aplicare inconsistente. Inițiative, precum Convenția de la Belem do Para în America Latină și Convenția de la Istanbul în Europa, au permis anumite progrese în abordarea diverselor forme de violență împotriva femeilor. Cu toate acestea, convențiile respective acoperă un areal de aplicare limitat din punct de vedere regional și nu au un caracter obligatoriu pentru toate țările lumii.

O analiză comparativă relevă că unele țări din America Latină au adoptat la nivel național prevederi legislative care reglementează în mod specific femicidul, studiul în cauză oferind informații valoroase cu privire la modelele de incriminare ce pot servi drept exemple de bune practici. Totuși aplicarea acestor legi variază semnificativ și rămân multe provocări ca urmare a reticenței instituționale și a lipsei de conștientizare. În schimb, alte regiuni, inclusiv Orientul Mijlociu, Africa, Asia și o parte din țările din Europa, nu au prevăzute norme juridice obligatorii care să incrimineze femicidul.

Absența unei reglementări a femicidului în dreptul internațional ar putea fi considerată un eșec al comunității mondiale, or

¹ Convenția Organizației Națiunilor Unite nr. 115 din 18.12.1979 asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115575&lang=ro

² Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, aprobată la Istanbul la 11.V.2011, <https://rm.coe.int/168046253e>

recunoașterea expresă a femicidului ca o infracțiune distinctă în dreptul internațional (în special în dreptul penal internațional) ar putea evidenția mai pregnant gravitatea acestei infracțiuni și deficiențele sistemice care o fac posibilă.

Un cadru juridic internațional obligatoriu ar oferi standarde uniforme, ar facilita cooperarea internațională și ar asigura tragerea la răspundere a făptuitorilor. Un astfel de cadru ar îmbunătăți măsurile de prevenire, ar consolida eforturile de urmărire penală și ar asigura un sprijin adecvat pentru victimele supraviețuitoare și familiile lor. Având în vedere consecințele grave ale femicidului, incriminarea corespunzătoare a acestor fapte este esențială în lupta globală împotriva violenței bazate pe gen. În cele din urmă, femicidul este relevant în dreptul internațional, deoarece violența bazată pe gen are rădăcini adânci în experiența istorică comună a opresiunii femeilor. Prin stabilirea unor angajamente clare și obligatorii pentru toate statele, un cadru juridic internațional ar promova un răspuns mai uniform și mai eficient la femicid la nivel global fiind un pas crucial către realizarea egalității de gen și protejarea vieții femeilor din întreaga lume.

Totuși, în ultimele decenii recunoașterea internațională a femicidului ca formă distinctă și extremă a violenței bazate pe gen (VBG) a devenit un proces amplu și a avansat semnificativ. Fenomenul definit în sens larg ca ucidere intenționată a femeilor și fetelor pentru că sunt femei reprezintă punctul culminant al unui continuum de violență și discriminare[1]. La nivel global, violența împotriva femeilor (VF) rămâne la cote periculoase de ridicate, iar femicidul constituie manifestarea cea mai brutală a respectivului fenomen reflectând inegalități structurale de putere între sexe[4].

În contextul acestei realități sumbre, mai multe state, în special în America Latină, au început să adopte o legislație specifică pentru a defini și sancționa femicidul ca o infracțiune distinctă în codurile lor penale.[5] Această tendință legislativă generează întrebări per-

tinente despre conceptualizarea juridică a femicidului, eficacitatea unor astfel de legi și eventuale provocările în implementarea lor.

Centrul de Drept al Femeilor (CDF) a pledat constant pentru recunoașterea fenomenului de femicid la nivel național. Astfel, în 2019, pentru prima dată a fost elaborat Studiul Național a cazurilor de femicid în Republica Moldova³ care a abordat particularitățile femicidului în țară, a analizat cazurile de omor a femeilor în perioada anilor 2016 – 2019 și formulat recomandări pentru a îmbunătăți mecanismele instituționale de răspuns la cazurile de violență în bază de gen și de violență în familie.

Un progres esențial la nivel național s-a produs odată cu ratificarea Convenției de la Istanbul, prin Legea nr.144 din 14.10.2021⁴. Prin acest exercițiu Republica Moldova a demonstrat importanța pe care o atribuie problematicii de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și a violenței în familie și asumarea angajamentului ferm de realizare a măsurilor necesare în acest sens.

Pentru a preveni riscul de letalitate, prin Ordinul comun⁵ al Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale, Ministerului Sănătății, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Educației și Cercetării nr. 89/22/172/56/20/121 din 28.02.2022 a fost instituit mecanismul de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor. Pentru aplicarea mecanismului în cauză a fost constituită **Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces**

³ Studiul Național a cazurilor de femicid în Republica Moldova, CDF 2019. Disponibil: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2022/02/Studiul-national-de-analiza-a-cazurilor-de-femicid.pdf>

⁴ Legea nr. 144 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice din 14.10.2021. Disponibil: www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128240&lang=ro

⁵ Ordinul comun al Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale, Ministerului Sănătății, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Educației și Cercetării nr. 89/22/172/56/20/121 din 28.02.2022. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149337&lang=ro

sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor (în continuare – Comisia). Noua entitate a instituit un mecanism de cooperare intersectorială format din reprezentanți ai autorităților și instituțiilor abilitate cu competențe de prevenire și de combatere a violenței în familie, organizațiilor necomerciale, prestatori de servicii în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și a violenței împotriva femeilor, precum și partenerii de dezvoltare. Rapoartele de analiză a cazurilor ce fac obiectul Comisiei elaborate în 2023 și 2024 cu sprijinul Centrului de Drept al Femeilor și Biroului UN Women în Moldova explorează în mod separat cazurile de omor a femeilor comise în rezultatul violenței în familie confirmând astfel cifrele alarmante menționate mai sus. Respectiv, în anul 2022⁶ au fost înregistrate 24 de femei victime, iar în 2023 alte 21 de femei victime omorâte în domiciliul comun⁷.

La 26 octombrie 2023, Grupul de experți privind acțiunea împotriva violenței față de femei și a violenței domestice (GREVIO) a adoptat Raportul de evaluare privind măsurile legislative și de altă natură, luate la nivel național, pentru punerea în aplicare a prevederilor Convenției de la Istanbul⁸. Acest document este rezultatul primei proceduri de evaluare (de referință) efectuate în privința Republicii Moldova. Evaluarea de referință se concentrează pe măsurile luate în legătură cu „toate formele de violență împotriva femeilor, inclusiv violența domestică, care afectează femeile în mod disproporționat” incluzând totodată concluziile experților și recomandările de rigoare. În acest context, GREVIO încurajează

⁶ Raport de analiză a cazurilor examinate de Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă integrității corporale a victimelor în anul 2022. Disponibil: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2023/08/raport-letalitate-ro-final-2.pdf>

⁷ Raport de analiză a cazurilor examinate de Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă integrității corporale a victimelor în anul 2023. Disponibil: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2024/10/raport-letalitate-2023.pdf>

⁸ Raport GREVIO de evaluare de referință Republica Moldova, publicat la 14 noiembrie 2023. Disponibil: https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/12/GREVIO-final_report_RO_2023.pdf

insistent autoritățile din Republica Moldova să îmbunătățească implementarea Convenției de la Istanbul cu referire la prevenirea tuturor formelor de violență împotriva femeilor acoperite de acest act internațional.

La mijlocul lunii aprilie 2024, opinia publică din Republica Moldova a fost zguduită de omorul crud al Anei-Maria Guja, o tânără de 19 ani din Orhei. Cazul a fost și mai șocant pentru că la momentul infracțiunii aceasta era însărcinată în luna a șasea. La 29 aprilie 2024, Centrul de Drept al Femeilor a lansat un apel public prin care a cerut introducerea noțiunii de femicid în legislația Republicii Moldova. Inițiativa a fost semnată de peste 1.500 de persoane și susținută de 160 de organizații ale societății civile⁹. În urma apelului, vicepreședinta Parlamentului Doina Gherman a inițiat proiectul de lege respectiv. Astfel, prin Legea nr. 231 din 31.07.2024¹⁰ pentru modificarea Legii nr. 45 din 1.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (în vigoare din 15.08.2024), în textul Legii nr. 45 din 1.03.2007 a fost introdus termenul de „violență împotriva femeilor”, iar în legislația națională în premieră a fost definită noțiunea de **femicid**. Conform textului legii, noțiunea de femicid este definită drept fiind un act de violență împotriva femeilor, inclusiv fetelor, care presupune decesul victimei, ca urmare a infracțiunii de omor intenționat ori a infracțiunii de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, ori a infracțiunii de violență în familie, sau sinuciderea victimei, ca urmare a determinării sau înlesnirii acesteia ori ca urmare a violenței în familie, comise din motive de prejudecată bazate pe gen.

⁹ Apel public: Cerem recunoașterea noțiunii de „femicid” în legislația Republicii Moldova și investigarea cu diligență a tuturor cazurilor de omor a femeilor. Disponibil: <https://cdf.md/noutati/apel-public-cerem-recunoasterea-notiunii-de-femicid/>

¹⁰ Legea nr. 231 pentru modificarea Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie din 31.07.2024 Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144562&lang=ro

La etapa următoare, prin Legea nr. 252 din 10.07.2025¹¹, Partea Generală a Codului penal al Republicii Moldova a fost completată cu articolul 134²⁷ „Femicid”. În contextul normei citate, prin femicid se înțelege actul de violență deosebită împotriva femeilor, comis pe motiv de prejudecată de gen, care a cauzat decesul victimei.

Prin introducerea în Codul penal a noțiunii de femicid este recunoscută la nivel legislativ cea mai extremă formă de violență bazată pe gen, iar pasul respectiv aliniază legislația națională la cele mai bune practici și standarde internaționale și răspunde direct recomandărilor organismelor de monitorizare a drepturilor omului. Definiția propusă este una complexă și reflectă în mod adecvat realitatea criminologică din Republica Moldova.

Noua normă este concepută să asigure o integrare perfectă în arhitectura existentă a Codului penal, fără a genera conflicte: articolul 134²⁷ oferă în Partea Generală a Codului o **definiție juridică** care **utilizează și se bazează pe conceptul deja existent** de „motive de prejudecată” specificând că actele sunt comise din „motive de prejudecată de gen”.

Prezentul Studiu își propune să ofere o analiză detaliată, dintr-o perspectivă juridică și comparativă, a situației la capitolul respectiv în țările care au incriminat femicidul în legislația națională, dar și să urmărească practica de încadrare juridică a faptelor de femicid în Republica Moldova pentru a sprijini eforturile de prevenire a acestui fenomen.

Obiectivul Studiului este de a examina modul în care femicidul este incriminat și calificat diferențiat de infracțiunea de omor în general; de a identifica statele cu astfel de prevederi legale; de a analiza conținutul specific al acestor norme; de a compara abordările legislative ale acestor state; de a explora jurisprudența Curții

¹¹ Studiul Național a cazurilor de femicid în Republica Moldova, CDF 2019. Disponibil: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2022/02/Studiul-national-de-analiza-a-cazurilor-de-femicid.pdf>

Europene pentru Drepturile Omului în cazurile de femicid și provocările ce țin de aplicarea practică și eficacitatea acestor norme cu scopul de a formula recomandări atât cu privire la incriminarea femicidului, cât și cu referire la practica organelor de drept și tragerea la răspundere pentru astfel de fapte. De asemenea, Studiul va trece în revistă principalele instrumente juridice internaționale și regionale care abordează femicidul și încurajează sau obligă statele să ia măsuri, inclusiv prin incriminare.

Metodologia utilizată include o analiză a rapoartelor elaborate de agenții ale Organizației Națiunilor Unite (UN Women, UNODC, OMS) și organizații regionale (Consiliul Europei, Organizația Statelor Americane), a publicațiilor academice specializate și textelor legislative naționale relevante.

DEFINIȚIA FEMICIDULUI LA NIVEL INTERNAȚIONAL

A. Repere evolutive ale noțiunii de femicid

Înțelegerea femicidului necesită stabilirea unui cadru conceptual clar care să faciliteze distincția și calificarea acestei infracțiuni în raport cu omuciderea generală.

Femicidul este definit ca uciderea unei femei sau a unei fete din cauza genului său și poate „îmbrăca” diferite forme: uciderea femeilor ca urmare a violenței partenerului intim, tortura și uciderea misogină a femeilor. Clasificarea internațională a infracțiunilor oferită de Oficiul Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și a Criminalității (UNODC) definește femicidul ca ucidere intenționată a unei femei din motive misogine sau bazate pe gen.

Declarația ONU de la Viena privind femicidul¹² relevă că „femicidul se exprimă prin omorul săvârșit asupra femeilor sau fetelor din cauza genului lor” specificând că fenomenul se poate manifesta prin următoarele forme: 1) omorul rezultat în urma violenței în familie/violența din partea partenerului intim; 2) tortura sau omorul misogin al unei femei; 3) omorul femeilor în numele onoarei; 4) omorul ținut asupra femeilor în cadrul conflictului armat; 5) omorul femeilor legat de zestre; 6) omorul femeilor din cauza orientării lor sexuale și identității de gen; 7) omorul femeilor și fetelor indigene și aborigene din cauza genului; 8) infanticidul feminin și pruncuciderea (selecția în bază de gen a sexului fătului); 9) decesul în

¹² Declarația de la Viena privind femicidul (Vienna Declaration on Femicide).
Disponibil: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf

urma mutilării genitale feminine; 10) omorul sub acuzația de vrăjitorie; 11) alte forme de femicid legate de crima organizată, droguri, traficul de ființe umane și traficul de armament.

UNODC subliniază că uciderea intenționată a victimelor de sex feminin comisă de către partenerii intimi sau de către membrii familiei este cea mai răspândită formă de femicid. Conform datelor Studiului Global privind cazurile de omucidere (UNODC, 2020), cazurile de omucidere din sfera privată afectează ambele sexe, însă ponderea femeilor ucise de parteneri intimi sau de alți membri ai familiei este mult mai mare reprezentând aproximativ 6 din 10 persoane. Domiciliul rămâne cel mai periculos loc pentru femeile care continuă să poarte cea mai grea povară a acestui fenomen devenind victime și chiar pierzându-și viața ca urmare a inegalității și stereotipurilor de gen. Omorul femeilor și fetelor comis de către parteneri intimi sau alți membri ai familiei, cei în care, în mod normal, ar fi de așteptat să aibă încredere, reprezintă una din cele mai extreme manifestări ale violenței de gen. Astfel de crime sunt adesea punctul culminant al experiențelor anterioare de violență pe bază de gen care poate include violența psihologică, spirituală, sexuală și fizică.

Conform aceluiași studiu (UNODC, 2020), este vital să recunoaștem că femeile sunt deseori victime ale violenței nu doar în sfera privată, dar și în multiple alte contexte, ceea ce evidențiază nevoia unor măsuri de protecție extinse pentru femei care să depășească acțiunile de prevenire a violenței domestice și să includă protecție împotriva oricăror forme de agresiune, fie că pericolul acestei agresiuni vine din partea membrilor familiei sau din partea altor subiecți/alte surse. Este crucial să abordăm inegalitatea și stereotipurile de gen care alimentează fenomenul asigurându-ne că protecția oferită femeilor acoperă toate mediile în care acestea pot fi vulnerabile la violență. Astfel, este necesar să fie extins obiectul de reglementare legislativă și să fie implementate pro-

grame eficiente care să protejeze femeile într-un spectru larg de situații reafirmând angajamentul societății de a combate violența de gen în toate formele sale.

În 2022 estimările arătau că peste 89000 de femei au fost omorâte din motive de gen, dintre care 48800 de către partenerul lor intim sau alți membri de familie, doar în Europa acest indicator fiind de 2600¹³. Numărul real de victime este însă mult mai mare, copii orfani rămași, părinții, frații și surorile îndurerate fiind rareori considerați victime directe. Lacunele din legislație privind încadrarea juridică a femicidului îngreșează accesul lor la justiție, astfel că membrii familiilor din care provin victimele femicidului ajung să fie neglijate. De fapt, din cauza lipsei unui răspuns cuprinzător care ar aborda fenomenul de femicid acest lucru nu doar face dificilă prevenirea reală și urmărirea în justiție a infracțiunilor în cauză, dar, în esență, privează victimele supraviețuitoare de sprijinul necesar și le expune victimizării repetate în timpul procesului penal.

După ce fenomenul femicidului a devenit o preocupare la nivel internațional, au fost făcute tentative de a defini conceptul de femicid în anumite acte cu vocație internațională:

- Rezoluția 1654 (2009) a Consiliului Europei cu privire la femicid statuează că actul de femicid „constituie uciderea unei femei pentru că este femeie”¹⁴. Această motivație legată de gen este elementul distinctiv cheie și poate avea la bază motive de prejudecată de gen, constituie o formă distinctă de discriminare bazată pe relații de putere inegale între bărbați și femei, stereotipuri de gen dăunătoare sau norme sociale care tolerează violența împotriva femeilor.

¹³ Raportul EIGE.

Disponibil: <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0922372enn.pdf>

¹⁴ Rezoluția 1654 (2009) privind omorurile de femei. Disponibil: <https://pace.coe.int/en/files/17716/html>

- Declarația ONU de la Viena privind femicidul aprobată la 1 ianuarie 2013 atenționează că „femicidul se exprimă în omorul săvârșit asupra femeilor sau fetelor din cauza genului lor”.

Apreciem că **ambele definiții acoperă o sferă suficient de îngustă**, în textul lor se face referire doar la faptele de omor (ucideri) excluzându-se vătămrile grave ale integrității corporale care, eventual, au provocat un deces, determinarea la suicid sau înlesnirea acestui pas etc.

Clasificări similare găsim formulate și de către Organizația Mondială a Sănătății (OMS). Concomitent OMS precizează că „femicidul se distinge de omuciderile bărbaților prin particularități proprii. De exemplu, majoritatea cazurilor de femicid sunt comise de parteneri sau foști parteneri și implică violență continuă la domiciliu, amenințări sau acțiuni de intimidare, violență sexuală sau situații în care femeile au mai puțină putere sau mai puține resurse decât partenerul lor”¹⁵.

În ultimii ani, femicidul este constant subiectul cercetărilor, publicațiilor, declarațiilor entităților ONU și ale Consiliului Europei. În acest sens, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat mai multe rezoluții prin care solicită statelor membre „(...) să ia măsuri pentru a preveni actele de violență împotriva femeilor și fetelor, în special a crimelor bazate pe gen, să investigheze aceste fapte, să urmărească și să pedepsească făptuitorii, în conformitate cu legislația lor internă, precum și să acționeze la toate nivelurile **pentru a pune capăt** acestor infracțiuni odioase împotriva femeilor și fetelor (...)”¹⁶.

¹⁵ Comprendre et lutter contre la violence à l'égard des femmes: conséquences sur la santé <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/ad5c46a1-83ee-46c5-a406-9b652745c4ff/content>

¹⁶ Rezoluția „Adoptarea măsurilor împotriva uciderii femeilor și fetelor pe criterii de gen” adoptată de Adunarea Generală a ONU la 18 decembrie 2013, <https://undocs.org/en/A/RES/68/191>; Rezoluția „Adoptarea măsurilor împotriva uciderii femeilor și fetelor pe criterii de gen” adoptată de Adunarea Generală a ONU la 17 decembrie 2015, <https://undocs.org/en/A/RES/70/176>

Prin sintagma „*a pune capăt*” ONU impune statelor membre sarcina care prezumă eradicarea totală a acestui fenomen, astfel că argumentul oponentilor consacării juridice a femicidului (care va fi descris mai jos), precum că numărul mic al victimelor acestei infracțiuni n-ar dicta necesitatea unei sancționări distincte, este absolut irelevant.

În noiembrie 2015, Raportorul Special al ONU pentru violența împotriva femeilor, cauzele și consecințele acesteia Dubravka Simonic a îndemnat toți șefii de stat să se concentreze pe prevenirea femicidului și a infracțiunilor legate de gen. La 23 septembrie 2016, demnitară a prezentat în fața Adunării Generale a ONU Raportul „Modalitățile de instituire a observatoarelor pentru femicid/uciderea legată de gen”¹⁷ și a recomandat înființarea unor „observatoare pentru femicid” la nivel global. Documentul propunea dezagregarea datelor privind femicidul de datele generale privind omuciderea și includerea actelor de femicid comise de către partenerii intimi sau membrii de familie, precum și a altor forme de femicid. În mai 2017, un prototip al unui astfel de „observator” a fost prezentat în cadrul celei de-a 26-a sesiuni a Comisiei ONU pentru Prevenirea Criminalității și Justiție Penală, la Viena, Austria.

Și în cadrul organelor Consiliului Europei sau ale Uniunii Europene folosirea termenului de femicid (sau feminicid) este în plină evoluție. Bunăoară, într-un raport, publicat în 2014, Comisia pentru Drepturile Femeii și Egalitatea de Gen a Parlamentului European solicită „*statelor membre să califice din punct de vedere juridic drept «femicid» orice omor a femeilor pe criterii de gen și să dezvolte un cadru legal care să vizeze eradicarea acestui fenomen*”¹⁸.

¹⁷ Raportul privind crearea Observatorului de femicid în fiecare țară. https://agendaforhumanity.org/sites/default/files/Femicide-Volume-VII-Establishing-a-Femicide-Watch-in-Every-Country_0.pdf

¹⁸ Raport al Comisiei pentru drepturile femeii și egalitatea de gen a Parlamentului European cu recomandări către Comisie privind combaterea violenței împotriva femeilor, 31 ianuarie 2014, A7-0075/2014.

Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2014-0075_EN.html

În Europa, Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) al cărei obiectiv este „protecția femeilor împotriva tuturor formelor de violență” stabilește un tratament diferențiat *vis-a-vis* de infracțiunile împotriva femeilor. Documentul definește și incriminează diferite forme de violență împotriva femeilor (inclusiv violența domestică), precum și **invită statele să introducă, după caz, noi infracțiuni**. Cu toate acestea, este necesar de specificat că textul Convenției de la Istanbul nu tratează în mod particular problema femicidului, fenomenul fiind inclus în termenul mai general de violență împotriva femeilor.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a recurs la conceptul de femicid în 2017, într-o hotărâre prin care a condamnat Italia într-un caz de violență domestică¹⁹. CtEDO a considerat că „reclamanta a prezentat probe *prima facie* susținute de date statistice incontestabile care demonstrează, pe de o parte, că violența domestică afectează în principal femeile și că, în pofida reformelor întreprinse, un număr mare de femei mor ucise de către partenerul lor sau de către fostul partener (femicid) și că, pe de altă parte, persistă atitudini socioculturale de toleranță față de violența domestică”.

Termenul „femicid” a fost popularizat în discursul academic și activist de către Diana Russell în 1976, care l-a definit inițial ca „uciderea misogină a femeilor de către bărbați” evidențiind astfel motivația profund sexistă a acestor acte.[3] Ulterior, definiția a evoluat pentru a include „uciderea femeilor de către bărbați *pentru că sunt femei*”, accentuând astfel ura, disprețul, plăcerea sau sentimentul de proprietate asupra femeilor ca posibile motivații. Deși, potrivit conceptului fundamental, în cazurile de „**femicid**” autorii sunt preponderent bărbați, definiția nu exclude și cazurile în care

¹⁹ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Talpis c. Italia din 02.03.2017. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-171508>

femeile comit sau facilitează uciderea altor femei dacă acțiunile lor sunt motivate de misoginism.[9]Dezbaterile actuale explorează și includerea în conceptul de femicid a victimelor transgen și a celor non-binare reflectând astfel o înțelegere mai flexibilă a genului.[10]

Totodată remarcăm că în 2024 Parlamentul European a adoptat prima Directivă Europeană privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice²⁰, care, deși nu reglementează în mod explicit noțiunea de femicid, pune accent pe măsurile de prevenire și cere statelor membre să recunoască anumite circumstanțe agravante în legislația penală națională (precum actele repetate de violență împotriva femeilor sau violența care s-a soldat cu moartea victimei) toate fiind măsuri esențiale în prevenirea și răspunsul la fenomenul de femicid.

Este crucial de înțeles că femicidul nu este un act izolat, ci adesea reprezintă punctul culminant și cel mai extrem al unui *continuum de violență* împotriva femeilor, care poate include abuz verbal, psihologic, fizic, sexual, hărțuire, control coercitiv și alte forme de teroare²¹.

Organizațiile internaționale au contribuit la clasificarea diferitelor tipuri de femicid. Declarația de la Viena a ONU privind femicidul și clasificările propuse de Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (EIGE) identifică multiple contexte și forme ale fenomenului incluzând:

- **femicidul intim:** uciderea de către partenerul intim (actual sau fost), cea mai frecventă formă
- **femicidul non-intim:** uciderea de către o persoană fără o relație intimă cu victima (de exemplu, în contextul violenței sexuale comise de un străin, crimă organizată, trafic de persoane)

²⁰ Directiva UE 2024/1385 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie din 14 mai 2024.

Disponibil: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj>

²¹ Măsurarea femicidului în România – European Institute for Gender Equality (EIGE), Disponibil: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20211582_pdf_mh0221349ron_002.pdf

- **femicidul familial:** uciderea de către alți membri ai familiei (tată, frate, unchi etc.)
- **crimele comise în numele „de onoare” („crimele de onoare”):** uciderea unei femei sau fete de către membri ai familiei pentru o presupusă transgresiune sexuală sau comportamentală
- **crimele legate de zestre:** uciderea femeilor ori fetelor în legătură cu disputele privind zestre
- **femicidul în conflicte armate:** uciderea ținută a femeilor și fetelor
- **femicidul legat de orientarea sexuală sau identitatea de gen:** uciderea femeilor lesbiene, bisexuale, transgen
- **femicidul rasist sau legat de apartenența indigenă:** uciderea femeilor din grupuri rasiale sau indigene specifice din cauza genului lor
- **femicidul legat de practici dăunătoare:** decesele rezultate din mutilarea genitală feminină (MGF), avorturile nesigure
- **alte forme:** infanticidul feminin, feticidul selectiv bazat pe gen, crimele legate de acuzații de vrăjitorie, crima organizată, traficul de droguri/persoane.

B. Incriminarea penală a femicidului în legislația altor state

Pentru o abordare calitativ diferită au optat statele din America Latină. Aceasta presupune incriminarea distinctă a femicidului. În context, în Rezoluția nr. 68/191 din 18.12.2013, Adunarea Generală a ONU a menționat că „uciderea femeilor și fetelor în funcție de gen a fost incriminată în unele țări ca «femicid» și a fost încorporată ca atare în legislația națională din statele respective”²².

Într-adevăr, din cauza numărului mare de femei omorâte și ca răspuns la presiunile interne și externe, în a doua jumătate a ani-

²² Rezoluția nr. 68/191 a Adunării Generale a ONU din 18.12.2013.
Disponibil: https://docs.un.org/en/a/res/68/191?utm_source=chatgpt.com

lor 1990 mai multe țări din America Latină au început să adopte măsuri punitive menite să contribuie la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor. Astfel, un număr semnificativ de țări au introdus infracțiunea de femicid sau feminicid în codurile lor penale sau în legi speciale, ca răspuns la ratele sporite de violență împotriva femeilor și sub influența instrumentelor juridice regionale²³. Până în 2022-2023, cel puțin 18 țări din America Latină adoptaseră astfel de legi: Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Costa Rica, Republica Dominicană, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexic, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Uruguay și Venezuela. În unele din aceste state **legea penală are un compartiment aparte dedicat infracțiunii de femicid**.

De exemplu, în **Codul penal al Republicii Chile**, Titlul 8 „Crime și delictе contra persoanelor” conține §1 bis „Femicidul”. În acest paragraf sunt relevante în special următoarele trei articole²⁴:

- **art. 390 bis** – „Bărbatul care omoară o femeie cu care este sau a fost într-un raport de căsătorie ori de concubinaj, sau cu care are sau a avut în comun un copil, va fi pedepsit cu detențiune pe viață. Aceeași pedeapsă se va aplica unui bărbat care omoară o femeie pentru că are sau a avut o relație sentimentală sau sexuală cu ea fără a trăi împreună”.
- **art. 390 (3)** – „Bărbatul care omoară o femeie din cauza genului ei va fi pedepsit cu detențiune pe viață. Se va considera că există un motiv de gen atunci când decesul survine în oricare din următoarele împrejurări: 1. ca urmare a refuzului de a stabili o relație sentimentală sau sexuală cu făptuitorul; 2. ca efect al practicării de către victimă a prostituției sau a unei alte ocupații ori meserii de natură sexuală; 3. după ce victima a fost supusă

²³ Femicidal Violence in Figures: Latin America and the Caribbean, No.1 – Cepal. Disponibil: <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/db4952b8-c45f-4c9e-8a6a-3fb92004c32d/content>

²⁴ Brânză S., Stati V., „Femicidul privit prin prisma legii penale a Republicii Moldova”, raport prezentat la Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea violenței în familie” organizată în 2023

violenței sexuale de orice formă [...]; 4. din cauza orientării sexuale, identității de gen sau exprimării de gen a victimei; 5. în circumstanțe de subordonare vădită condiționată de raporturile de putere inegale dintre făptuitor și victimă, sau dintr-un motiv evident de discriminare”.

- **art. 390 (4)** – „Circumstanțe agravante ale infracțiunii de femicid se consideră: 1. faptul că victima era însărcinată; 2. victimă fie nu a atins vârsta de optsprezece ani, fie are o vârstă înaintată, fie suferă de o dizabilitate [...]; 3. săvârșirea infracțiunii în prezența ascendenților sau descendenților victimei; 4. săvârșirea infracțiunii în contextul violenței fizice sau psihice pe care făptuitorul o aplică în mod obișnuit împotriva victimei”.

Din analiza prezentată supra rezultă că în America Latină, în special, s-a dezvoltat și termenul „femicid” (*feminicidio*), care, pe lângă actul uciderii, subliniază adesea responsabilitatea și impunitatea statului, precum și factorii structurali și sociali care permit și perpetuează astfel de crime²⁵. Cu toate acestea, în multe contexte legislative, termenii „femicid” și „femicid” sunt utilizați interschimbabil pentru a desemna uciderea unei femei pe bază pe gen²⁶.

Statele din America Latină în care infracțiunii de femicid îi este consacrat un articol distinct în cadrul legii penale

Bunăoară, art. 252 bis din **Codul penal al Boliviei** prevede: „Oricine omoară o femeie în oricare din următoarele circumstanțe va fi pedepsit cu privațiune de libertate cu durata de treizeci de ani fără drept de grațiere: 1. făptuitorul este sau a fost soțul ori parte-

²⁵ Femicide or feminicide, accesată pe 14 aprilie, 2025. Disponibil: https://fspeel.org/wp-content/uploads/2020/11/PIVPNewsletter-Vol3Iss4_March2019.pdf

²⁶ Femicidal Violence in Figures: Latin America and the Caribbean, No.1 - Cepal, accesată pe 14 aprilie, 2025. Disponibil: <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/db4952b8-c45f-4c9e-8a6a-3fb92004c32d/content>

nerul victimei, este sau a fost legat de ea printr-o relație similară de afecțiune sau de intimitate, chiar și fără a trăi împreună; 2. pentru că victima a refuzat să stabilească cu făptuitorul o relație de căsătorie, de parteneriat, de afecțiune sau de intimitate; 3. pentru că victima este însărcinată; 4. victima se află într-o situație sau relație de subordonare sau dependență față de făptuitor ori se află cu acesta într-un raport de muncă sau într-o relație corporativă; 5. victima se află într-o situație de vulnerabilitate; 6. înainte de a fi omorâtă, femeia a fost supusă de către același făptuitor violenței fizice, psihice, sexuale sau economice; 7. anterior a fost săvârșită o infracțiune împotriva libertății fizice sau a libertății sexuale; 8. decesul victimei are legătură cu traficul de persoane sau cu traficul de migranți; 9. decesul victimei constituie rezultatul unor ritualuri, provocări de grup sau practici culturale”.

În același context, art. 108-B din **Codul penal al Republicii Peru** stipulează: „Oricine omoară o femeie pentru calitatea acesteia ca atare, în oricare din următoarele circumstanțe, va fi pedepsit cu închisoare de cel puțin douăzeci de ani: 1. violența în familie; 2. constrângere, hărțuire [non-sexuală] sau hărțuire sexuală; 3. abuzul de putere ori de încredere sau orice altă poziție sau relație care conferă autoritate făptuitorului; 4. orice formă de discriminare a femeii, indiferent dacă există sau a existat o relație conjugală sau de concubinaj cu făptuitorul. Pedepsa privativă de libertate nu poate fi mai mică de treizeci de ani atunci când este prezentă oricare din următoarele circumstanțe agravante: 1. dacă victima a fost un minor sau o persoană de vârstă înaintată; 2. dacă victima era însărcinată; 3. dacă victima se afla în grija sau în responsabilitatea făptuitorului; 4. dacă victima a fost supusă în prealabil unui viol sau unor acte de mutilare; 5. dacă la momentul săvârșirii infracțiunii, victima suferea de dizabilitate de orice tip; 6. dacă victima a fost traficată sau exploatată în orice formă; 7. dacă a fost prezentă oricare din circumstanțele agravante stabilite la articolul 108²; 8. dacă, în momentul săvârșirii infracțiunii, era prezent un copil sau un adolescent”.

De asemenea, art. 325 al **Codului penal federal al Statelor Unite Mexicane** stabilește: „Oricine lipsește o femeie de viață din motive de gen săvârșește infracțiunea de femucid. Se consideră că există motive de gen atunci când este prezentă oricare din următoarele circumstanțe: I. victima prezintă semne de violență sexuală de orice fel; II. victimei i-au fost cauzate leziuni sau mutilări inumane ori degradante înainte sau după lipsirea de viață, ori au fost săvârșite acte de necrofilie asupra cadavrului victimei; III. există antecedente de violență de orice tip în mediul familial, de muncă sau școlar, aplicată de făptuitor împotriva victimei; IV. a existat o relație sentimentală, afectivă sau de încredere între făptuitor și victimă; V. există date care denotă că au existat amenințări, hărțuiri sau vătămări legate de fapta penală comise de făptuitor împotriva victimei; VI. victima a fost lipsită de libertate înainte de a fi lipsită de viață, indiferent de durata lipsirii de libertate; VII. cadavrul victimei este expus într-un loc public. Oricine săvârșește infracțiunea de femucid va fi pedepsit cu închisoare de la patruzeci la șaizeci de ani și va trebui să achite o sumă care corespunde cu 500-1000 de zile-amendă. Pe lângă pedepsele descrise în acest articol, făptuitorul își va pierde toate drepturile în raport cu victima, inclusiv cele cu caracter de moștenire. [...]”.

Nu în ultimul rând, art. 104A din **Codul penal al Republicii Columbia** dispune: „Oricine provoacă moartea unei femei tocmai datorită faptului că aceasta este femeie, sau din motive de identitate de gen, sau în cazul în care există ori au existat oricare din următoarele circumstanțe, va fi pedepsit cu închisoare de la două sute cincizeci de luni până la cinci sute de luni: a) are sau a avut cu victima o relație de familie, intimă sau de concubinaj, de prietenie, de natură corporativă sau de muncă, și a săvârșit numeroase acte de violență fizică, sexuală, psihică sau patrimonială care au precedat infracțiunea împotriva acesteia; b) aplică violența sexuală asupra victimei sau comite acțiuni de oprimare și control asupra

deciziilor vitale și a sexualității victimei; c) săvârșește infracțiunea profitând de autoritatea pe care o exercită asupra femeilor, exprimată în ierarhia personală, economică, sexuală, militară, politică sau socioculturală; d) săvârșește infracțiunea pentru a genera teroare sau umilire oricui este considerat ostil; e) există antecedente sau dovezi fie de violență sau amenințare de orice tip în mediul casnic, familial, de muncă sau școlar, aplicată de făptuitor împotriva victimei, fie de violență de gen săvârșită de făptuitor împotriva victimei, indiferent dacă fapta a fost denunțată sau nu; f) victima a fost lipsită de libertate înainte de a fi lipsită de viață, indiferent de durata lipirii de libertate.”

Practica statelor din America Latină în care femicidul este apreciat ca circumstanță agravantă a omorului

De exemplu, art. 312 pct. 8 din **Codul penal al Uruguayului** prevede: „Pedepsa cu închisoare de la cincisprezece la treizeci de ani se aplică atunci când omorul este săvârșit: [...] împotriva unei femei din motive de ură sau dispreț, datorită calității acesteia ca atare.”

În același context, art. 80 pct. 11 din **Codul penal al Republicii Argentina** stipulează: „Se vor pedepsi cu detențiunea pe viață [...] cei care omoară: [...] o femeie atunci când fapta este săvârșită de un bărbat, dacă există violență de gen.”

Finalmente, **în unele state sunt puse în aplicare legi speciale care conțin norme de incriminare a femicidului** (de exemplu: art. 6 al Legii Republicii Guatemala împotriva femicidului și a altor forme de violență împotriva femeilor, art. 21 al Legii Republicii Costa Rica privind incriminarea violenței împotriva femeilor).

Practica statelor europene care au recunoscut femicidul în legislația națională

În **Europa**, până în 2021, niciun stat membru al UE nu avea consacrată în legislație o definiție a femicidului²⁷. Totuși, în ultimii ani, câteva țări europene au introdus o legislație specifică²⁸. Abordările legislative privind sancționarea omorurilor comise în contextul violenței de gen variază semnificativ, dar, totodată, lipsește unanimitatea terminologică cu privire la incriminarea distinctă a femicidului. Spre exemplu, în **Spania**, deși Codul penal nu prevede o infracțiune autonomă denumită femicid, Legea Organică nr. 1/2004 privind măsurile de protecție integrală împotriva violenței de gen a introdus circumstanțe agravante specifice pentru infracțiunile de omor sau asasinat comise împotriva partenerei sau a fostei partenere, ceea ce reflectă o recunoaștere juridică a caracterului structural al violenței de gen (împotriva partenerei/fostei partenere)²⁹.

Italia a adoptat o abordare similară prevăzând în legislația penală circumstanțele agravante asociate relației de cuplu, precum și motivele abjecte sau futele, aplicabile în cazurile de omor care au trăsurile ori specificul femicidului. În plus, în anul 2024, autoritățile italiene au inițiat dezbateri parlamentare privind un proiect de lege dedicat incriminării explicite a femicidului³⁰, ceea ce sugerează o tendință de consolidare normativă în această direcție.

În contrast, **Franța**, în pofida unui climat public marcat de dezbateri intense la subiectul femicidului, n-a introdus termenul respectiv în Codul penal. Argumentul principal invocat de autoritățile

²⁷ Medico-legal recommendations to fight the silent war of femicide in Europe. Disponibil: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11445776/>

²⁸ Vieru V., Criminalizarea femicidului în dreptul penal comparat: o analiză globală a legislației specifice, Chișinău, 2024

²⁹ Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género. - BOE.es.

Disponibil: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2004/BOE-A-2004-21760-consolidado.pdf>

³⁰ Legislatura 17^a – Dossier n. 29 – Senato.

Disponibil: https://www.senato.it/japp/bgt/showdoc/17/DOSSIER/750635/index.html?part=dossier_dossier1-sezione_sezione2-h3_h31

franceze țin de suficiența cadrului juridic existent care include circumstanțe agravante, precum uciderea partenerului sau fostului partener, premeditarea și cruzimea, considerate ca fiind în măsură să acopere sub aspect juridic gravitatea faptelor respective³¹.

Totuși mai multe state europene au ales o altă abordare și au decis să incrimineze femicidul introducând normele necesare în legislație și prevăzând sancțiuni și pedepse distincte pentru astfel de acțiuni. Fiecare țară a identificat propriile forme pentru acest exercițiu, astfel, **Malta** (2022), a introdus femicidul nu ca o infracțiune distinctă, ci ca o directivă de condamnare, instanțelor fiindu-le impus să ia în considerare motivele de gen la stabilirea pedepsei pentru omor³². În **Cipru** (2022), a fost modificată legislația privind violența împotriva femeilor pentru a o completa cu infracțiunea de femicid pedepsită cu închisoare pe viață³³. **Croația** (2024) și-a completat Codul penal cu infracțiunea „Omorul calificat al unei persoane de sex feminin” acesta fiind recunoscut expres ca o crimă bazată pe gen³⁴. În **Belgia** (2023), a fost adoptată o lege cadru („Stop Femicide”) care definește femicidul și stabilește măsuri de prevenire și colectare de date, totuși, la moment, țara nu are inclusă o infracțiune distinctă în Codul penal³⁵. În **Macedonia de Nord** (2023), Codul penal a fost modificat pentru a defini uciderea unei femei sau fete în contextul violenței în bază de gen ca omor calificat³⁶. În cele ce

³¹ Quel est le statut juridique du féminicide en droit français?

Disponibil: <https://www.doc-du-juriste.com/blog/actualites-droit/feminicide-droit-francais-07-10-2024.html>

³² ACT No. X of 2022 - LEGIŻLAZZJONI MALTA.

Disponibil: <https://legislation.mt/eli/act/2022/10/eng>

³³ Country profile for Cyprus | European Institute for Gender Equality.

Disponibil: https://eige.europa.eu/gender-basedviolence/countries/cyprus?language_content_entity=en

³⁴ Femicide as a Separate Criminal Offense: A Milestone in Croatia.

Disponibil: <https://wave-network.org/femicide-criminal-offense-croatia/>

³⁵ Arrête Royal du 26/04/2024 arrête royal creant un comité scientifique pour l'analyse des féminicides et des homicides liés au genre – Etaamb.

Disponibil: https://etaamb.openjustice.be/fr/arrete-royal-du-26-avril-2024_n2024005020.html

³⁶ ЛДБИС преглед на закон – ed. nr. 36 / 17.02.2023, intră în vigoare la 25.02.2023, textul Legii privind modificarea și completarea Codului penal al Republicii Macedonia de Nord.

urmează prezentăm o analiză mai detaliată a modului de incriminare a femicidului în statele din Europa.

În **Malta**, incriminarea penală a femicidului a fost introdusă în Codul penal (art. 211A) printr-o lege adoptată în 2022. Abordarea malteză este distinctă de cea a altor state, deoarece nu instituie o componentă de infracțiune separată de femicid, ci introduce art. 211A ca o *directivă de sentențiere* care stipulează că, la condamnarea unei persoane pentru omor intenționat sau tentativă de omor intenționat asupra unei persoane de sex feminin, instanța trebuie, la stabilirea pedepsei, să acorde considerația cuvenită întrebării dacă omorul sau tentativa: (a) a fost rezultatul violenței comise de un partener intim (actual sau fost) sau de un membru al familiei; (b) a fost motivat de gen; (c) a fost comis din motive de așa-zisă onoare; sau (d) a fost comis din cauza unor practici dăunătoare³⁷. Legea a avut și efectul de a face inaplicabilă apărarea bazată pe „crima pasională” (prevăzută anterior la art. 227) în cazurile de femicid. Spre deosebire de Codul penal al Republicii Moldova, articolul 211A din Codul penal al Maltei nu stabilește o pedeapsă distinctă, ci ghidează instanța în procesul de individualizare a pedepsei pentru omor/tentativă de omor. Voința legiuitorului pare a fi aceea de a încuraja aplicarea unor pedepse mai severe în cazurile cu caracteristici de femicid, eventual chiar pedeapsa maximă prevăzută în Codul penal pentru omor³⁸.

În **Cipru**, Legea privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice și problemelor conexe din 2021 a fost amendată prin Legea 117(I)/2022 pentru a include infracțiunea de femicid. Până în 2021, Codul penal cipriot nu conținea o definiție a femicidului, cazurile respective fiind încadrate în omor intenționat (art. 203) sau omor din culpă (art. 205).

Disponibil: https://ldbis.pravda.gov.mk/PregledNaZakon.aspx?id=62139&utm_source

³⁷ ACT No. X of 2022 - LEGIŻLAZZJONI MALTA.

Disponibil: <https://legislation.mt/eli/act/2022/10/eng>

³⁸ Vieru V., Criminalizarea femicidului în dreptul penal comparat: o analiză globală a legislației specifice, Chișinău, 2024

După intrarea noilor modificări în vigoare, această lege definește femicidul simplu în felul următor: „O persoană care, printr-un act sau omisiune ilegală, cauzează moartea unei femei, este vinovată de infracțiunea de femicid”³⁹. Legea specială face trimitere la art. 233A din Codul penal al Ciprului specificând, de asemenea, că în procesul de examinare a faptei de femicid, instanța trebuie să ia în considerare, la stabilirea pedepsei, anumiți factori agravanți, inclusiv dacă fapta a fost comisă în contextul violenței domestice, din motive de „onoare”, în legătură cu motivarea de gen, identitate de gen, orientare sexuală sau religie. Acțiunile de femicid sunt pedepsite în Cipru cu detenție pe viață.

În Codul penal al **Croației** au fost făcute niște amendamente care au intrat în vigoare la 2 aprilie 2024. Codul a fost completat prin introducerea unui articol specific care se referă la „Teško ubojstvo ženske osobe” (**Omor calificat al unei persoane de sex feminin**) acțiunea fiind calificată expres drept o crimă bazată pe gen. Această formulare reflectă o recunoaștere explicită a dimensiunii structurale a violenței împotriva femeilor, în concordanță cu standardele internaționale în materie de drepturile omului. Analiza **laturii obiective** a infracțiunii de „**omor calificat al unei persoane de sex feminin**” relevă o serie de circumstanțe specifice care trebuie avute în vedere în procesul de încadrare juridică/calificare a faptei. Printre acestea se numără: comiterea infracțiunii împotriva unei persoane apropiate (membru de familie, partener intim), a unei persoane abuzate anterior de autor, a unei persoane vulnerabile (din cauza vârstei, dizabilității, sarcinii etc.), a unei persoane aflate într-o relație de subordonare sau dependență, comiterea infracțiunii în circumstanțe de violență sexuală, sau din cauza unor relații care supun femeile la poziții inegale sau alte circumstanțe indicând violența bazată pe gen. Deși **pedeapsa aplicabilă** nu

³⁹ Country profile for Cyprus | European Institute for Gender Equality.
Disponibil: https://eige.europa.eu/gender-based-violence/countries/cyprus?language_content_entity=en

este determinată în mod absolut, conform art. 111 lit. (a) din Codul penal al Croației, sancțiunea prevăzută pentru această infracțiune poate consta în închisoare pe o durată de 10 ani sau pe termen mai lung. Calificarea juridică a faptei ca „omor calificat” implică, prin natura sa, un regim sancționator mai sever decât cel aplicabil omorului simplu. În plus, **violența bazată pe gen** este recunoscută ca o **circumstanță agravantă generală** în individualizarea pedepsei, în situațiile în care aceasta nu este deja integrată într-o incriminare cu regim sancționator mai dur.

În Belgia, Legea-cadru privind prevenirea și combaterea femicidului, a omuciderilor bazate pe gen și a formelor de violență care le preced din 13 iulie 2023 nu introduce în Codul penal o nouă incriminare, ci instituie un cadru normativ comprehensiv orientat spre prevenție, recunoaștere conceptuală și intervenție instituțională. Acest act legislativ consacră, pentru prima dată în mod oficial, o **definiție juridică a femicidului** structurată pe patru dimensiuni: femicidul intim, non-intim, indirect și omuciderea bazată pe gen. În plus, abordează explicit **violențele precursore**, inclusiv fenomenul de **control coercitiv**, ceea ce corespunde abordărilor actuale privind dinamica violenței de gen⁴⁰.

Un element central al arhitecturii instituționale prevăzute de legea menționată îl constituie **înființarea Comitetului Științific pentru analiza femicidelor și a omuciderilor bazate pe gen** (art. 11 – 14). Organismul are rolul de a consolida cunoașterea empirică a fenomenului prin analiza sistematică a cazurilor individuale și a răspunsului instituțional formulând totodată **recomandări structurale pentru politicile de prevenție și intervenție**.

Legea acordă o atenție deosebită **drepturilor victimelor** și instituirii unor **măsurile de protecție adecvate**, fără a modifica regimul

⁴⁰ Violences conjugales: le «contrôle coercitif» bientôt dans le Code pénal? - Public Sénat. Disponibil: <https://www.publicsenat.fr/actualites/parlementaire/violences-conjugales-le-contrôle-coercitif-bientôt-dans-le-code-penal>

sanctionator penal aplicabil infracțiunilor de omor. Astfel, sancțiunile pentru faptele de omucidere sau asasinat rămân cele prevăzute de Codul penal belgian. Cu toate acestea, **recunoașterea juridică a femicidului și mecanismele de analiză instituționalizate** pot influența în mod semnificativ **modul de investigare, calificare juridică și judecare a acestor cazuri** contribuind la o mai bună înțelegere a caracterului sistemic al violenței împotriva femeilor și la consolidarea răspunsului statului în fața acestui fenomen.

În concluzie, diversitatea reglementărilor juridice privind femicidul reflectă pluralitatea abordărilor statelor în materie de incriminare și sancționare a violenței letale bazate pe gen. Unele jurisdicții, precum Mexic, Columbia, El Salvador, Cipru și Croația, au optat pentru **incriminarea autonomă a femicidului** conferindu-i astfel o **vizibilitate juridică și simbolică sporită** care recunoaște specificitatea acestei forme de violență și caracterul său structural. Pe când alte state, precum Argentina, au integrat femicidul în infracțiunile împotriva vieții prin specificarea unor **circumstanțe agravante** evitând totuși stipularea expres a unei noi infracțiuni, dar asumându-și riscul unei **diluări conceptuale** a caracterului distinct al femicidului.

Alte modele, precum **directiva de sentențiere din Malta**, nu modifică incriminarea de bază, dar oferă **ghidaj judiciar** pentru aplicarea unor pedepse mai severe în cazurile de omor cu motivație de gen. În mod similar, **legea-cadru adoptată în Belgia** în 2023 se concentrează pe **definirea conceptuală, prevenirea și analiza fenomenului**, fără a introduce în Codul penal modificări privind infracțiunea propriu-zisă.

Un element transversal în aceste abordări este **apelarea la circumstanțe obiective** pentru identificarea motivației de gen în comiterea infracțiunii. Legislațiile din Mexic, El Salvador, Columbia, Croația, Cipru și Malta prevăd explicit **indicatori factuali**, precum existența unei relații de proximitate între autor și victimă, antece-

dente de violență, violență sexuală, acte de control sau dominație, dar și motivații legate de „onoare”. Elementele în cauză permit **încadrarea juridică a faptei ca femicid** sau influențează **individualizarea pedepsei** constituind o **adaptare pragmatică** la dificultatea probării directe a intenției misogine.

Prin **transformarea elementului subiectiv** (motivația bazată pe gen) într-o **concluzie derivată din circumstanțe obiective** legiuitorii urmăresc **asigurarea aplicabilității normei penale** în practică. Aceste circumstanțe reflectă, totodată, **tiparele recurente identificate în cercetările empirice** privind cauzele și determinanții femicidului.

PROVOCĂRI ÎN IMPLEMENTAREA LEGISLAȚIEI PRIVIND FEMICIDUL

Introducerea în Legea nr. 45 din 1.03.2007 și în Codul penal a prevederilor privind femicidul constituie pentru Republica Moldova un progres semnificativ în recunoașterea juridică a violenței letale bazate pe gen și în consolidarea răspunsului statului față de această formă extremă de violență împotriva femeilor. Totuși, existența unui cadru normativ formal nu garantează, per se, eficiența intervenției instituționale sau reducerea incidenței actelor respective.

Astfel, implementarea reală a normelor în cauză se confruntă cu mai multe provocări sistemice, operaționale și culturale care pot limita considerabil impactul scontat al legii. Printre acestea se numără dificultățile în identificarea și probarea motivației de gen, insuficiența de formare specializată a actorilor din sistemul de justiție, incoerențele în aplicarea normelor, precum și barierele instituționale în colectarea și utilizarea datelor relevante. În plus, evaluarea eficacității legislației poate genera întrebări metodologice și conceptuale complexe ce țin de definirea indicatorilor de impact, de corelarea între intervențiile legale și dinamica socială a violenței, precum și de capacitatea sistemului de justiție de a răspunde într-un mod coerent și sensibil la gen.

Prezentul capitol analizează principalele obstacole atestate în implementarea legislației privind femicidul, evidențiază tensiunile dintre intenția normativă și realitățile practice, precum și condițiile necesare pentru ca legea să devină un instrument eficient de protecție și justiție pentru victime.

A. Obstacole la etapa de urmărire penală și examinare a cauzei în instanța de judecată

Una din cele mai stringente provocări în aplicarea legislației privind fucidul constă în **probarea motivului de prejudecată de gen**⁴¹ ca element definitoriu al infracțiunii. Chiar și în jurisdicțiile care recurg la **circumstanțe obiective** pentru a deduce intenția autorului stabilirea unei **legături de cauzalitate între aceste circumstanțe și motivul de prejudecată de gen** al faptei rămâne dificilă în fața standardului penal al „probei dincolo de orice îndoială rezonabilă”. Această dificultate impune necesitatea **schimbării de paradigmă în realizarea urmării penale și judecarea cazurilor** care să depășească simpla constatare a actului de omor și să includă analiza contextului relațional, a antecedentelor de violență și control coercitiv, precum și a manifestărilor de prejudecată de gen. Experții subliniază că „pentru a identifica motivația de gen este necesară o înțelegere profundă a dinamicii violenței împotriva femeilor și a stereotipurilor de gen care o susțin”⁴².

Un impediment suplimentar ține de **interpretarea juridică în aplicarea legii și prejudecățile profesioniștilor din sistemul de justiție**. Atitudinile patriarhale, carențele sensibilității de gen și neînțelegerea specificității fucidului se pot solda cu **aplicarea restrictivă a legii, minimizarea gravității faptelor sau acceptarea unor apărări nefondate**. În Croația, de exemplu, au fost documentate reacții negative ale unor judecători vizavi de incriminarea fucidului aceștia considerând-o „discriminatorie față de bărbați”⁴³. În plus, **riscul de calificare juridică eronată** este semnificativ. Ca-

⁴¹ Addressing Femicide Through International Criminal Law: The Need for a Binding Legal Framework.
Disponibil: <https://yjil.yale.edu/posts/2025-01-26-addressing-femicide-through-international-criminal-law-the-need-for-a-binding>

⁴² Addressing Femicide Through International Criminal Law: The Need for a Binding Legal Framework.
Disponibil: <https://yjil.yale.edu/posts/2025-01-26-addressing-femicide-through-international-criminal-law-the-need-for-a-binding>

⁴³ Trends in addressing femicide in the OSCE region. Disponibil: https://www.osce.org/files/f/documents/9/8/587250_0.pdf

zurile de femucid pot fi încadrate ca omucideri fără circumstanțe agravante, ca lipsire de viață din imprudență sau chiar ca sinucideri suspecte, în lipsa unei investigații aprofundate care să documenteze circumstanțele specifice prevăzute de lege⁴⁴. Un studiu realizat în Mexic a estimat că „aproximativ 50% din cazurile de femucid sunt clasificate greșit ca omucideri”⁴⁵, ceea ce afectează nu doar **acuratețea statisticilor oficiale**, ci și **aplicarea corectă a sancțiunilor** contribuind la **perpetuarea invizibilității fenomenului**.

B. Problema perpetuă a impunității

Una din cele mai persistente și sistemice provocări în aplicarea eficientă a legislației privind femucidul este menținerea unor niveluri ridicate de impunitate pentru violența împotriva femeilor, în general, și pentru femucid, în particular. Acest fenomen, deși documentat cu precădere în America Latină, este atestat și în alte regiuni ale lumii sugerând o problemă transnațională de justiție și responsabilizare.

Funcționarea legii este adesea subminată de incapacitatea sistemului de justiție penală de a răspunde prompt și eficient la cazurile de violență extremă. Aceasta include deficiențe în investigarea inițială, lipsa urmăririi penale a suspectilor, precum și dificultăți în obținerea unor condamnări proporționale cu gravitatea faptelor. Astfel, specialiștii recunosc că avem legi bune pe hârtie, dar, în practică, dosarele bat pasul pe loc, procesele sunt tergiversate, este dificil de probat motivul de gen, deoarece acuzații nu fac declarații, iar în cazurile de femucid, de regulă, nu prea există martori⁴⁶.

⁴⁴ Femicide as a Separate Criminal Offense: A Milestone in Croatia, accesată pe 14 aprilie, 2025.

Disponibil: <https://wave-network.org/femicide-criminal-offense-croatia/>

⁴⁵ Femicide laws are failing - Queen Mary University of London.

Disponibil: <https://www.qmul.ac.uk/sbm/media/sbm/research/research-insights/Brief-3-Femicide-laws-are-failing.pdf>

⁴⁶ Femicide laws are failing - Queen Mary University of London, accesată pe 14 aprilie, 2025.

Disponibil: <https://www.qmul.ac.uk/sbm/media/sbm/research/research-insights/Brief-3-Femicide-laws-are-failing.pdf>

Cauzele impunității sunt multiple și interconectate. Printre acestea se numără disfuncționalitățile instituționale, insuficiența resurselor umane, financiare și tehnice, carențe în pregătirea ofițerilor de urmărire penală, dar și barierele culturale și normele sociale înrădăcinate care justifică și perpetuează toleranța față de violența de gen. Astfel, practicienii recunosc că există o cultură a neîncrederii în sistem, dar și o cultură instituțională care banalizează violența împotriva femeilor, toate acestea fiind în esență un cerc vicios.

Un alt factor structural care contribuie la impunitate în cazurile de violență împotriva femeilor, inclusiv în cele de femicid, este capacitatea redusă a organelor de urmărire penală de a gestiona volumul și complexitatea dosarelor. În Republica Moldova, bunăoară, la nivel practic, asistăm la o criză acută de personal în unele raioane, unde doar doi sau trei ofițeri de urmărire penală sunt responsabili pentru toate categoriile de cauze penale, iar volumul de muncă care le revine este enorm. Evident că în astfel de situații este imposibil, sub aspect fizic, să reușească instrumentarea eficientă a fiecărei cauze penale. Această suprasolicitare afectează în mod direct capacitatea sistemului de a răspunde adecvat la cazurile de violență bazată pe gen care necesită o abordare sensibilă, multidisciplinară și promptă. Realitatea constatată generează constrângeri obiective în ceea ce privește calitatea investigațiilor.

Mai mult, există carențe în pregătirea specializată a unor ofițeri de urmărire penală la capitolul audierea martorilor de o manieră care să permită identificarea motivelor de gen. Această lacună la nivelul de pregătire profesională se poate solda cu clasificarea eronată a faptelor, omisiunea unor circumstanțe agravante și, în final, cu subminarea aplicării legii.

Totodată, percepția socială conform căreia actele de violență împotriva femeilor nu sunt sancționate adecvat contribuie la erodarea efectului preventiv al legii. Percepția în cauză este alimentată

de datele statistice care indică stagnarea sau chiar creșterea ratelor de femicid în anumite state, în pofida adoptării unor cadre legislative specializate.

Astfel, impunitatea nu este doar un eșec de aplicare a legii, ci și un simptom al unui sistem care nu reușește să răspundă în mod coerent și eficient la violența bazată pe gen. Combaterea acestui fenomen necesită intervenții integrate care să abordeze atât dimensiunile instituționale, cât și cele culturale ale impunității.

C. Deficiențe în colectarea datelor și dificultăți de monitorizare

Evaluarea riguroasă a incidenței femicidului și a impactului intervențiilor legislative este profund afectată de deficiențele sistemice în colectarea, clasificarea și raportarea datelor. La nivel global și regional, inclusiv în Europa, lipsa unor definiții standardizate și a unor metodologii comune de colectare a datelor împiedică comparabilitatea statisticilor naționale și compromite capacitatea de a înțelege amploarea și dinamica fenomenului. Astfel, fără date comparabile și dezagregate, riscăm să luptăm cu o problemă pe care n-o putem măsura corect.

În mai multe state, inclusiv în Republica Moldova, datele privind femicidul nu sunt colectate distinct fiind incluse în statisticile generale privind omuciderile. Acestea sunt adesea dezagregate insuficient, astfel că nu permit identificarea relației dintre victimă și autor sau a motivației de gen⁴⁷.

La moment, la nivel național, în rapoartele oficiale apare doar noțiunea de „omor”, fără să știm dacă victima era femeie, dacă agresorul a fost partenerul ei sau dacă a existat un motiv de gen, astfel că este imposibilă analiza reală a femicidului, deși există Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie

⁴⁷ Concluziile unui focus-grup cu specialiști în domeniu organizat de Centrul de Drept al Femeilor

soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor care colectează datele referitoare la cauzele de violență în familie soldate cu deces, totuși acestea sunt completate în baza unui chestionar, manual, de către poliție. În plus nu există anumite date standardizate și nici Biroul Național de Statistică nu colectează astfel de informații. Respectiv, avem un vid statistic la capitolul violență în familie, în general, și, la capitolul femicid, în special, astfel că, în opinia autorilor prezentului studiu, ar fi necesare eforturi instituționale pentru a pune la punct un sistem de colectare ținută a datelor începând de la etapa de alertare a poliției despre un presupus caz de violență în familie ori femicid cu dezagregarea și analiza ulterioară a acestora. În baza statisticilor obținute autoritățile de resort vor putea elabora politici pentru a combate fenomenul și a oferi asistența necesară victimelor acestuia, planifica intervenții eficiente.

Chiar și în cazurile în care se colectează date, persistă riscul subraportării și al existenței unor lacune semnificative, în special în ceea ce privește infracțiunile ce se încadrează în femicid comise în afara sferei intime (când nu sunt membri de familie în sensul art. 133¹ CP). Aceste cazuri, mai greu de identificat și clasificat, rămân adesea invizibile în statisticile oficiale.

Pentru a răspunde acestor provocări, organisme internaționale și regionale au inițiat procese de armonizare și standardizare a colectării datelor. Cadrul Statistic al ONU pentru măsurarea ucidărilor de femei și fete legate de gen, elaborat de UNODC și UN Women, oferă o bază comună pentru definirea și clasificarea femicidului. În Europa, Institutul European pentru Egalitatea de Gen (EIGE) și Oficiul de Statistică al Uniunii Europene (Eurostat) colaborează pentru dezvoltarea unor indicatori comparabili și pentru sprijinirea statelor membre în consolidarea capacităților statistice. Totuși, chiar dacă avem ghiduri internaționale, aplicarea lor depinde de voința politică și de capacitatea instituțională a fiecărui

stat. În America Latină, Observatorul Egalității de Gen al Comisiei Economice pentru America Latină și Caraibe (CEPAL) reprezintă un exemplu de bună practică în colectarea și publicarea datelor privind femicidul raportate de statele din regiune. Acest model regional demonstrează că, în prezența unui cadru comun și a unui angajament politic susținut, este posibilă monitorizarea sistematică a fenomenului⁴⁸.

În concluzie, fără date fiabile, dezagregate și comparabile, politicile publice riscă să fie reactive, fragmentare și ineficiente. Consolidarea cadrului statistic național și alinierea acestuia la standardele internaționale reprezintă o condiție esențială pentru prevenirea și combaterea eficientă a femicidului.

D.Evaluarea eficacității: dovezi limitate de descreștere a femicidului

Întrebarea fundamentală care persistă în analiza politicilor penale privind femicidul este dacă introducerea unor legi specifice contribuie realmente la reducerea incidenței acestor crime. Dovezile empirice disponibile până în prezent sunt limitate și neconcludente sugerând că impactul preventiv al legislației în sine este, în cel mai bun caz, modest și condiționat de o serie de factori structurali și contextuali.

Studiile comparative, în special cele care analizează experiența din Mexic, unde legislația privind femicidul a fost adoptată în mod diferențiat la nivelul statelor federale, au constatat că introducerea normelor respective n-a asigurat și o reducere semnificativă sub aspect statistic a ratelor de femicid, a omuciderilor de femei

⁴⁸ Quel est le statut juridique du féminicide en droit français? - Doc du Juriste, accesată pe 14 aprilie, 2025. Disponibil: <https://www.doc-du-juriste.com/blog/actualites-droit/feminicide-droit-francais-07-10-2024.html>
Political and Preventable: Femicides in Europe and The Istanbul Convention - Politics4Her, accesată pe 14 aprilie, 2025. Disponibil: <https://www.politics4her.com/blog/political-and-preventable-femicides-in-europe-and-the-istanbul-convention>

în general sau a numărului de femei dispărute⁴⁹. Aceste rezultate arată că legislația, în absența unei implementări eficiente, nu generează automat efecte disuasive. Printre factorii care limitează eficiența normativă se numără nivelul general de violență din societate, exacerbat în Mexic de conflictul legat de traficul de droguri, persistența impunității⁵⁰ și lipsa resurselor adecvate pentru sistemul de justiție penală⁵¹.

În Europa, deși unele date indică o scădere lentă a ratelor de femicid în anumite regiuni⁵², tendință evidențiată pare a fi mai cu-rând asociată cu implementarea extinsă a legislației și politicilor privind violența domestică decât cu existența unor norme penale distincte privind femicidul, iar reducerea fenomenului în cauză nu se produce doar în urma incriminării, ci și în urma unor eforturi de prevenție, protecție și intervenție timpurie.

În concluzie, eficacitatea legilor privind femicidul nu poate fi evaluată în mod izolat, ci trebuie analizată în interdependență cu capacitatea instituțională, contextul sociopolitic și gradul de integrare a politicilor de prevenire și protecție. Fără o abordare sistemică și multisectorială, legislația penală, deși necesară, nu este suficientă *per se* pentru a reduce incidența femicidului.

⁴⁹ Femicidal Violence in Figures: Latin America and the Caribbean, No. 2 - Cepal, accesată pe 14 aprilie, 2025.

Disponibil: https://oig.cepal.org/sites/default/files/s2301023_en.pdf

⁵⁰ Addressing Femicide Through International Criminal Law: The Need for a Binding Legal Framework, accesată pe 14 aprilie, 2025.

Disponibil: <https://yjil.yale.edu/posts/2025-01-26-addressing-femicide-through-international-criminal-law-the-need-for-a-binding>

⁵¹ The causes of femicide in Latin America Celeste Saccomano - Institut Barcelona d'Estudis Internacionals, accesată pe 14 aprilie, 2025.

Disponibil: https://www.ibei.org/ibei_studentpaper24_71980.pdf,

Femicide laws are failing – School of Business and Management - Queen Mary University of London, accesată pe 14 aprilie, 2025.

Disponibil: <https://www.qmul.ac.uk/sbm/research/research-insights/femicide-laws-are-failing/>

⁵² Vieru V., Criminalizarea femicidului în dreptul penal comparat: o analiză globală a legislației specifice, Chișinău, 2024

JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAZURILE DE FEMICID

În cele ce urmează sunt prezentate cele mai relevante cauze din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului care tratează cazurile de violență domestică și violență împotriva femeilor și omisiunea autorităților de a le preveni, soldate cu omorul femeilor sau a copiilor lor.

Kontrová împotriva Slovaciei, 31 mai 2007

Cazul **Kontrová v. Slovacia** este un caz de femicid și este considerat un precedent important în jurisprudența europeană privind violența domestică și omisiunea autorităților de a preveni infracțiunile împotriva femeilor.

Pe parcursul mai multor ani, reclamanta a fost supusă în mod repetat violenței domestice din partea soțului. În noiembrie 2002, ea a mers la poliție să raporteze violența și amenințările explicite cu moartea din partea soțului. Poliția a refuzat să înregistreze plângerea și n-a intervenit. Două zile mai târziu, soțul i-a omorât pe cei doi copii ai cuplului și s-a sinucis. Curtea a constatat încălcarea articolului 2 din Convenția europeană a Drepturilor Omului (CEDO) pentru că organele poliției n-au acționat, deși au știut despre pericolul iminent, respectiv, lipsa de intervenție a fost considerată drept o omisiune gravă din partea autorităților care au eșuat în prevenirea unui act de violență domestică soldat cu moartea. Deși reclamanta a supraviețuit, faptele cauzei se încadrează în femicid, astfel existând elemente clare de violență în bază de gen și exercitare a con-

trolului din partea soțului, autoritățile ignorând în mod sistematic riscul producerii unor acte grave de violență, iar omorul copiilor s-a produs ca un rezultat al dinamicii violenței bazate pe gen.

Opuz împotriva Turciei, 9 iunie 2009

În cauza **Opuz v. Turcia** reclamanta și mama ei au fost agresate și amenințate timp de mulți ani de soțul reclamantei. De nenumărate ori acesta le-a produs leziuni care le-au pus viața în pericol. Cu o singură excepție, față de agresor n-a fost începută urmărirea penală pe motiv că ambele femei își retrăsese ră plăngerile, deși tot ele au explicat că au făcut acest lucru fiind obligate de soț, respectiv, ginere, care le amenințase că le omoară. Ulterior, bărbatul și-a înjunghiat soția de șapte ori și a fost sancționat pentru acțiunile sale cu o amendă de aproximativ 385 euro care putea fi achitată în mai multe tranșe. Cele două femei au depus numeroase plângeri afirmând că le era pusă viața în pericol. Agresorul a fost de fiecare dată interogat și pus în libertate. În sfârșit, când cele două femei încercau să se mute, bărbatul și-a împușcat mortal soacra, pretinzând că prin acele acțiuni îi fusese pusă în joc onoarea. A fost judecat pentru omor și a fost condamnat la detențiune pe viață, dar a fost pus în libertate pentru perioada procedurii în apel. Soția a susținut că odată ajuns în libertate el a continuat s-o amenința.

În cauza respectivă CtEDO a constatat că pasivitatea judiciară generală și discriminatorie din Turcia, deși neintenționată, a afectat în principal femeile. În acest sens, Curtea a considerat că violența suportată de reclamantă și de mama ei poate fi apreciată ca violență bazată pe gen, adică o formă de discriminare împotriva femeilor, din cauza măsurilor ineficiente luate de poliție, procuratură și instanțele judiciare pentru a pune capăt violenței și a proteja victimele.

În special, materialele din cauza Opuz v. Turcia au indicat că ofițerii de poliție au încercat să convingă femeile să renunțe la plângeri,

au tratat problema ca pe o „chestiune de familie” (*Opuz* § 195), iar instanțele au tergiversat în mod nerezonabil emiterea de ordonanțe judecătorești și au emis sentințe atenuante pe motive ce țin de obicei și tradiție (*Opuz* § 196). Pentru Curte, rapoartele prezentate de reclamantă au sugerat că autoritățile au tolerat violența domestică și că remediile disponibile nu au funcționat eficient (*Opuz* § 197). Totodată Curtea a concluzionat că reclamanta a putut oferi „o indicație *prima facie* că violența domestică a afectat în principal femeile și că pasivitatea judiciară generală și discriminatorie din Turcia a creat un climat propice violenței domestice” (*Opuz* § 198).

În aceeași ordine de idei se reiterează că anterior Curtea Europeană a Drepturilor Omului a afirmat că egalitatea de gen este un obiectiv major în statele membre ale Consiliului Europei, reținând, de exemplu, în Hotărârea sa din 22.03.2012 pronunțată în cauza **Konstantin Markin împotriva Rusiei**, în pct. 127, că „avansarea/dezvoltarea egalității de gen este astăzi un obiectiv major în statele membre ale Consiliului Europei și ar trebui prezentate **motive foarte importante** înaintea ca o [...] diferență de tratament să fie considerată compatibilă cu Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale”.

În cauza *Opuz împotriva Turciei*, Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 2 (dreptul la viață) din Convenție în ceea ce privește uciderea mamei reclamantei și că a fost încălcat art. 3 (interzicerea tratamentelor inumane ori degradante) din Convenție ca urmare a faptului că statul n-a protejat-o pe reclamantă. Curtea a mai constatat că Turcia n-a reușit să creeze și să pună în aplicare un sistem pentru pedepsirea violenței în familie și pentru protejarea victimelor. Autoritățile nu făcuseră uz nici barem de măsurile de protecție disponibile și au încetat procedurile considerând acțiunile „o chestiune de familie”, ignorând motivul pentru care fuseseră retrase plângerile. Ar fi trebuit să existe un cadru juridic care să permită

continuarea procedurilor penale, indiferent dacă plângerile fuseseră retrase. De asemenea, Curtea a statuat – pentru prima dată într-o cauză referitoare la violența în familie – că a fost încălcat art.14 (interzicerea discriminării) din Convenție, coroborat cu art. 2 și art. 3. Curtea a observat că violența în familie afecta în special femeile, în timp ce pasivitatea judiciară generală și discriminatorie din Turcia crea un context favorabil pentru producerea acestora. Actele de violență suportate de reclamantă și mama sa puteau fi considerate ca având la bază criteriul de sex și discriminarea împotriva femeilor. În pofida reformelor realizate de Guvernul turc în ultimii ani, lipsa generală de reacție a sistemului judiciar și impunitatea de care se bucurau agresorii, așa cum s-a întâmplat în cazul reclamantei, au indicat o implicare insuficientă din partea autorităților care n-au luat măsurile adecvate pentru a combate violența în familie.

Halime Kılıç împotriva Turciei, 28 iunie 2016

O altă cauză în care CtEDO a analizat femicidul este **Halime Kılıç v. Turcia** din 28 iunie 2016. Obiectul ei ține de decesul fiicei reclamantei care a fost omorâtă soț în pofida faptului că depusese patru plângeri și obținuse trei ordine de protecție și de interdicție. Curtea a hotărât că în acest caz a fost încălcat art. 2 (dreptul la viață) și art.14 (interzicerea discriminării) coroborat cu art. 2 din Convenție. Curtea a constatat în special că procedurile interne n-au respectat cerințele art. 2 din Convenție care sugerau obligația autorităților de a-i oferi protecție fiicei reclamantei. Prin inacțiunile lor autoritățile naționale n-au sancționat nerespectarea de către soțul fiicei reclamantei a ordinelor emise pe numele său, respectiv, ordinele au devenit ineficiente, ceea ce a creat un context de impunitate care i-a permis agresorului să-și supună în mod repetat soția actelor de violență fără a fi tras la răspundere.

De asemenea, Curtea a calificat drept inacceptabil faptul că fiica reclamantei fusese lăsată fără resurse sau protecție față de comportamentul violent al soțului. CtEDO a mai menționat că, închi-zând ochii la actele de violență repetate și la amenințările cu moar-tea făcute la adresa victimei, autoritățile creaseră astfel un climat permisiv pentru violența în familie.

Civek împotriva Turciei, 23 februarie 2016

Constatări similare sunt expuse și în cauza **Civek v. Turcia** din 23 februarie 2016. Obiectul cauzei l-a constituit uciderea mamei reclamanților comisă de către tatăl lor. Reclamanții s-au plâns în speță de faptul că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația de a proteja viața mamei lor. Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 2 (dreptul la viață) din Convenție. CtEDO a constatat în special că, deși autoritățile turce fuseseră informate cu privire la amenințarea reală și gravă la viața mamei reclamanților și, în pofida plângerilor continue ale acestora privind amenințările și hărțuirile la care era supusă, nu luaseră măsurile pe care le aveau la dispoziție în mod rezonabil pentru a preveni omorul acestora de către soț.

Talpis împotriva Italiei, 2 martie 2017

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a folosit conceptul de fe-micid în 2017 în cauza **Talpis v. Italia** prin care a condamnat Ita-lia într-un caz de violență „domestică”⁵³. Cauza data se referă la mai multe episoade de violență împotriva reclamantei și a copiilor ei comise de către soțul ei. După primele două episoade, doam-na Talpis a depus o plângere împotriva lui și a cerut măsuri de protecție. Atunci fost deschisă o anchetă judiciară pentru rele tratamente aduse familiei, vătămări corporale grave și amenințări cu violența. Poliția a audiat-o pe reclamantă pentru prima dată

⁵³ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Talpis v. Italia din 02.03.2017. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-171508>

la șapte luni de la depunerea plângerii. Femeia și-a atenuat acuzațiile, ceea ce aparent l-a determinat pe judecător să claseze dosarul privind relele tratamente aduse familiei și amenințările cu violența. Cu toate acestea, procedurile pentru vătămare corporală au rămas deschise. Între timp, al treilea episod de violență s-a soldat cu moartea fiului cuplului și rănirea reclamantei. Procesul în curs împotriva soțului pentru vătămare corporală s-a încheiat la doi ani după acel episod tragic, agresorul alegându-se cu o amendă de 2.000 de euro. De asemenea, instanțele l-au condamnat pe soț la închisoare pe viață pentru uciderea fiului său și tentativa de a-și ucide soția, pentru purtarea unei arme interzise și pentru maltratarea reclamantei Talpis și a fiicei sale.

Curtea a considerat că „reclamanta a prezentat probe *prima facie* susținute de date statistice incontestabile care demonstrează, pe de o parte, că violența domestică afectează în principal femeile și că, în pofida reformelor întreprinse, un număr mare de femei mor ucise de partenerul lor sau de către fostul lor partener (femicid) și, pe de altă parte, că persistă atitudini socioculturale de toleranță față de violența domestică”.

În decizia emisă în această cauză, Curtea începe analiza cazului în temeiul art. 14 menționând că reclamanta a suferit violențe de mai multe ori și că autoritățile italiene au avut cunoștință despre aceste incidente (§ 142). Apoi înalta instanță enumeră eșecurile autorităților în tratarea cazului său individual:

- 1) acestea n-au efectuat nicio investigație în cele șapte luni după depunerea plângerii de către reclamantă, nici n-au luat măsuri pentru a o proteja (§ 143);
- 2) soțul a fost condamnat pentru vătămare corporală gravă la trei ani după ce reclamanta a depus plângerea și doar abia după ce agresorul și-a ucis fiul și a încercat s-o omoare pe reclamantă (§ 143); și

- 3) poliția a rămas inactivă timp de șase luni de la solicitarea procurorului de a lua măsuri imediate cu privire la cererea reclamantei de a-i fi asigurate măsuri de protecție (§ 144).

Constatările Comitetului ONU evocate în hotărâre arată că numărul mare de cazuri de femicid din Italia ne poate face să credem că autoritățile n-au întreprins suficiente acțiuni pentru a proteja femeile (*Talpis* § 57). Concluziile raportorului ONU privind violența împotriva femeilor citate în hotărâre notează că realizările Guvernului „n-au asigurat o scădere a ratei feminicidului și nu s-au tradus în îmbunătățiri reale în viața multor femei și fete” (*Talpis* § 59). Este adevărat că, după cum spune judecătorul Spano, raportorul ONU a observat că cadrul juridic italian „prevede în mare măsură o protecție suficientă a violenței împotriva femeilor” (§ 22, citând paragraful 68 al raportului). Dar este la fel de adevărat că raportorul ONU a specificat că cadrul juridic italian este „caracterizat prin fragmentare, pedepse inadecvate ale făptașilor și lipsa unei căi de atac eficiente pentru femeile victime ale violenței. Acești factori contribuie la reducerea la tăcere și la invizibilitatea violenței împotriva femeilor, a cauzelor și consecințelor acestora” (paragraful 68).

Curtea a constatat mai multe încălcări admise de Italia: încălcarea art. 2 al CEDO pentru neprotejarea vieții reclamantei și a fiului ei (cu șase voturi la unu); încălcarea art. 3 pentru că n-a protejat-o pe reclamantă împotriva violenței domestice din partea soțului ei (în unanimitate); și o încălcare a art. 14 coroborat cu articolele 2 și 3 (cu cinci voturi la două).

De asemenea, prin Hotărârea din 2 martie 2017, pronunțată în cauza *Talpis v. Italia*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că printre obligațiile pozitive care incumbă autorităților – în anumite cazuri, în virtutea art. 2 sau art. 3 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, iar, în alte cazuri, în virtutea art. 8 sau a art. 8 coroborat cu art. 3 din Convenție – se

regăsește și obligația acestora de a adopta și a aplica un cadru juridic adaptat care să ofere protecție împotriva actelor de violență (§ 100).

Tërshana împotriva Albaniei, 4 august 2020

Aspecte ce se încadrează în noțiunea de femicid sunt analizate de Curte în cauza **Tërshana v. Albania** din 4 august 2020. Cauza se referă la un atac cu acid comis asupra reclamantei în anul 2009. Femeia bănuia că în spatele celui atac se afla fostul soț pe care l-a acuzat de violență în familie. Ea a susținut, în special, că autoritățile albaneze n-au luat măsuri pentru a o proteja de atacul cu acid și n-au inițiat prompt o anchetă eficientă pentru identificarea, anchetarea și sancționarea atacatorului. Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 2 (dreptul la viață) din Convenție sub aspecte de fond constatând că statul albanez n-a putut fi tras la răspundere pentru atac. Instanța a observat în special că, dacă statul ar fi cunoscut despre riscul la care este supusă reclamanta, ar fi avut obligația de a lua măsuri de prevenire, însă, în prezenta cauză, autoritățile naționale au aflat despre comportamentul violent al fostului soț al reclamantei doar după incident. Pe de altă parte, Curtea a constatat că a fost încălcat art. 2 la capitolul aspecte de procedură și a precizat că răspunsul autorităților la atacul cu acid a fost inefficient. În acest sens, instanța a observat că în procesul de anchetare a atacului care a avut caracteristici ale violenței pe criterii de sex și, prin urmare, ar fi trebuit să motiveze autoritățile să reacționeze cu diligență specială, acestea nici n-au reușit barem să identifice substanța utilizată pentru atac. Mai mult, ancheta a stagnat în 2010, fără a identifica persoana responsabilă, iar reclamantei nu i-a fost oferită de atunci nicio informație cu privire la progrese, în pofida solicitărilor multiple.

Vieru împotriva Republicii Moldova, 19 noiembrie 2024

La 19 noiembrie 2024, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat hotărârea în cauza **Vieru v. Republica Moldova** (nr. 17106/18). Cauza se referă la omisiunea autorităților de a o proteja în mod eficient pe T., sora reclamantului, de violența domestică din partea fostului ei soț, I. C., care a culminat cu decesul femeii, și de a efectua o anchetă eficientă cu privire la circumstanțele violenței care s-a soldat cu decesul victimei.

Pe parcursul unei perioade de doi ani au fost documentate cel puțin șapte cazuri în care I. C. a bătut-o pe T., în acest timp au fost solicitate șapte ordonanțe de protecție și au fost emise șase ordonanțe pe numele lui I. C., la poliție fiind raportate incidente repetate de urmărire, hărțuire și leziuni, în pofida ordonanțelor de protecție emise. Cel puțin o dată au fost inițiate proceduri contravenționale pentru provocarea de leziuni minore și cel puțin de trei ori au fost inițiate proceduri pentru încălcarea ordonanțelor de protecție. Au fost intentate procese penale pentru violență domestică referitoare la violența psihologică și trei episoade de agresiuni fizice (unul în septembrie 2014 și alte două în aprilie 2015), inclusiv pentru încălcarea uneia (prima ordonanță de protecție din 26 septembrie 2014) din cele cinci ordonanțe de protecție emise. Evenimentele au escaladat, astfel că T. a căzut de la etaj și, în urma leziunilor, a decedat. La 8 septembrie 2016, poliția a inițiat în privința lui I. C. urmărirea penală în baza art. 150 din Codul penal, însă procedura a fost încetată la 9 iulie 2018.

În fața Curții, reclamantul și-a motivat acțiunea prin articolele 2, 3, 6, 8 și 14 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale invocând, în special, absența unui răspuns adecvat din partea autorităților la abuzurile continue împotriva victimei T. și faptul că absența unui astfel de răspuns a creat

un climat favorabil pentru reluarea acțiunilor de violență care au culminat cu decesul ei. De asemenea, reclamantul s-a plâns de faptul că eșecul autorităților de a oferi protecție surorii sale, sub aspect atât juridic, cât și practic, a fost rezultatul unei toleranțe instituționale mai largi față de fenomenul violenței în familie care afectează femeile mai mult decât bărbații. Curtea a reținut spre examinare doar plângerile în baza articolelor 2 (sub aspect procedural), 3 (sub aspect material și procedural) și 14 din Convenție.

Referitor la pretinsa încălcare a art. 3 (sub aspect procedural), Curtea a notat că, deși a existat un număr mare de proceduri care au fost inițiate cu promptitudine după evenimentele relevante, în practică, acestea nu au asigurat o mai bună protecție pentru T. sau responsabilizarea lui I. C. Autoritățile n-au făcut niciodată o încercare serioasă de a examina cazul victimei T. în ansamblul său. Astfel, n-a fost inițiată nicio anchetă cu privire la violența psihologică sau agresiunile fizice comise în noiembrie 2013 și iunie și noiembrie 2015, ori referitoare la cazurile de încălcare a ordonanțelor de protecție, cu excepția celei din 26 septembrie 2014, din moment ce actele de violență domestică nu ar trebui niciodată apreciate izolat, ci mai curând ca un singur comportament sau o serie de incidente conexe. Încetarea ulterioară a urmăririi penale s-a bazat pe o convergență nefericită între faptul că n-au fost luate în considerare alte manifestări de violență decât leziunile corporale de o anumită gravitate, s-a ținut cont de legislația penală mai permisivă și de expirarea termenului de prescripție.

Referitor la pretinsa încălcare a art. 2 (sub aspect procedural), Curtea a reținut că ancheta privind circumstanțele decesului victimei T. a fost la fel de deficitară. CtEDO a observat că, de fapt, căderea victimei T. de la etajul cinci și decesul ei ca urmare a leziunilor suferite s-au produs în contextul a cel puțin doi ani de violență domestică recurentă și de anchetă inefficientă. Urmărirea penală a fost pornită în temeiul art. 150 din Codul penal (determinarea sinu-

ciderii) și, deși elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute la acest articol impuneau o evaluare a unei posibile degradări sistematice care ar fi putut s-o determine pe T. să se sinucidă, iar martorii intervieuați au furnizat în mod clar probe cu privire la contextul violenței domestice, ancheta s-a referit doar la evenimentele care au avut loc la 22 august 2016, pentru a concluziona că, în acea zi, I. C. n-a făcut nimic pentru a o determina pe T. să se sinucidă.

În cauza **Vieru împotriva Republicii Moldova** Curtea a conchis că statul nu și-a onorat obligația pozitivă prevăzută la articolele 2 și 3 din Convenție, dat fiind modul în care autoritățile au tratat rapoartele de violență domestică ale victimei T., în special eșecul lor de a efectua o anchetă eficientă cu privire la acuzațiile credibile de violență psihologică și, în mai multe rânduri, fizică, de a asigura urmărirea penală și pedepsirea promptă a autorului și, de asemenea, de a desfășura o anchetă eficientă cu privire la circumstanțele morții a victimei T.

Referitor la pretinsa încălcare a art. 3 (sub aspect material), CtEDO a notat că plângerea reclamantului abordează două aspecte. Pe de o parte, el a reclamat deficiențele cadrului juridic care reglementează intervenția statului în cazul plângerilor de violență domestică. Pe de altă parte, a susținut că, în practică, autoritățile n-au reușit să investigheze în mod eficient plângerile specifice ale surorii sale și să prevină repetarea violenței împotriva sa.

Cu privire la cadrul legislativ, Curtea a specificat că acesta n-a fost în măsură să abordeze un model de violență caracterizat prin violență fizică pe termen lung, dar de intensitate redusă, și prin violență psihologică inexplicabilă, care a continuat chiar și după ce agresorul și victima au divorțat și nu mai locuiau împreună, în pofida ordonanțelor de protecție repetate. Cadrul juridic și punerea sa în aplicare n-au respectat cerința inerentă obligației pozitive a statului de a institui și de a aplica eficient un sistem de protecție împotriva violenței domestice, contrar art. 3 din Convenție.

Referitor la investigarea plângerilor surorii reclamantului de către autorități, Curtea a menționat că, deși răspunsul inițial pare să fi fost prompt în ceea ce privește anumite incidente, eficiența acestuia este discutabilă. În special, CtEDO a constatat sistemul deficitar de evaluare a riscurilor sau, mai curând, absența acestuia, lucru probat de faptul că poliția și instanțele n-au evaluat situația în ansamblul său subestimând grav riscul de vătămare, ceea ce s-a soldat cu întreruperea anchetei privind violența domestică și refuzul de a emite unui de protecție într-un moment de vulnerabilitate deosebită atunci când I. C. fusese eliberat din arest la domiciliu în regim de probațiune.

Cât privește pretinsa încălcare a art. 14, Curtea a remarcat că autoritățile n-au combătut argumentul *prima facie* al reclamantului privind pasivitatea instituțională generală și/sau lipsa de conștientizare a fenomenului violenței în familie și a violenței bazate pe gen în Moldova. Într-un astfel de caz nu este necesar ca reclamanta să dovedească faptul că a fost în mod individual ținta unei prejudecăți din partea autorităților. Curtea a constatat că, în plus, cadrul juridic și aplicarea sa practică n-au reușit să abordeze modelul special de violență în familie la care a fost supusă sora reclamantului. Deși nu se poate afirma că legislația moldovenească a eșuat în totalitate în abordarea problemei violenței în familie, modul în care dispozițiile legale evaluate în prezenta cauză au fost redactate și interpretate de către autoritățile competente era menit să priveze un număr de femei victime ale violenței în familie de șansa de a beneficia de investigații oficiale și, astfel, de protecție reală.

Prin urmare, Curtea a hotărât că a existat o încălcare (i) a art. 2 sub aspect procedural, (ii) a art. 3 sub aspect material și procedural, și (iii) a art. 14 în coroborare cu articolele 2 și 3 din Convenție și a dispus achitarea în favoarea reclamantului a sumei de 20.000 de euro cu titlu de prejudiciu moral.

Din analiza practicii CtEDO în cauzele de femicid rezultă că în toate înalta instanță a evidențiat obligația de diligență cuvenită la capitolul prevenirea și combaterea violenței domestice. Lipsa acestei diligențe a fost statuată de Curtea Europeană și în cauza Opuz v. Turcia. Astfel, „neîndeplinirea de către stat – chiar și dacă neintenționată – a obligației de a proteja femeile împotriva violenței domestice a încălcat dreptul acestora la o protecție egală în fața legii, iar neintervenția autorităților cu diligența cuvenită pentru a preveni repetarea actelor de violență constituie o discriminare bazată pe gen și, prin urmare, echivalează cu o discriminare pe criteriul de sex în sensul articolului 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului”.

Instanța de la Strasbourg a reținut că obligația pozitivă de a proteja dreptul la viață (art. 2 din CEDO) impune autorităților statului să manifeste diligența cuvenită, de exemplu, prin luarea măsurilor preventive operative, în cazul protejării unei persoane a cărei viață este în pericol. Aceste constatări reflectă necesitatea concentrării statului pe definitivarea cadrului legal, dar și nevoia de intensificare a măsurilor de prevenire a violenței împotriva femeilor.

NECESITATEA UNEI DEFINIȚII JURIDICE SPECIFICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

IV

În Republica Moldova, noțiunea de femicid a fost pentru prima dată introdusă în anul 2022 prin Raportul Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor.

După cum s-a menționat anterior, pentru a preveni riscul de letalitate, prin Ordinul comun al Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale, Ministerului Sănătății, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Educației și Cercetării nr. 89/22/172/56/20/121 din 28.02.2022 a fost instituit mecanismul de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor, iar pentru aplicarea lui a fost constituită Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor.

Obiectivul Comisiei este analiza cazurilor ce țin de competența sa și, ca urmare a examina, obiectiv și multilateral, circumstanțele lor, pentru a identifica acțiunile/inacțiunile autorităților și instituțiilor competente. În acest sens, Comisia își propune să dezvolpeze lacunele în sistemul de intervenție, să formuleze recomandări și măsuri practice, concrete, cu scopul de a oferi cel mai eficient, adecvat și prompt răspuns al autorităților statului la cazurile de violență în familie, lucru realizat cu sprijinul organizațiilor societății civile, în special a Centrului de Drept al Femeilor și a partenerilor internaționali, în special al Biroului UN Women din Moldova, pentru prevenirea și combaterea unor astfel de cazuri.

A. Analiza femicidului la nivel național

Distribuția cazurilor de femicid pe parcursul anului 2024 evidențiază o repartitie relativ echilibrată, dar cu anumite luni marcate de o frecvență puțin mai ridicată. Cele mai multe fapte au fost înregistrate în **ianuarie, februarie și decembrie**, fiecare cu **3 cazuri**, urmate de **aprilie, mai, iunie și august**, cu câte **2 cazuri**. Astfel, putem constata o concentrare ne semnificativă a incidentelor în perioadele de iarnă și tranziție sezonieră.

Prezența vârfurilor în lunile reci poate fi asociată cu:

- mai mult timp petrecut în spații comune restrânse ceea ce favorizează escaladarea conflictelor domestice;
- stresul emoțional și economic acumulat în perioada sărbătorilor sau la începutul de an.

Totodată, lunile cu cea mai redusă incidență – **martie (0 cazuri), iulie, septembrie, octombrie și noiembrie (cu câte 1 caz)** sugerează o relativă atenuare a riscului în perioadele cu mobilitate crescută.

Comparativ, în **2023**, cele mai multe cazuri de femicid au fost raportate în **februarie, martie, iunie, august și decembrie**, ceea ce indică **o tendință constantă de intensificare în lunile de iarnă și vară**.

Prin urmare, analiza datelor pentru 2024 confirmă faptul că femicidul, deși prezent pe tot parcursul anului, atinge niveluri de vârf în anumite perioade critice, ceea ce subliniază necesitatea unor intervenții instituționale direcționate și consolidate în lunile cu risc crescut, în special în **decembrie, ianuarie și februarie**.

În anul 2024, **2/3 din cazuri** au avut loc în mediul **rural** și alte **1/3 cazuri** în cel urban. Pentru întreaga perioadă analizată a anilor 2022 – 2024 se atestă exact **aceeași proporție, de 2/3 la 1/3**, fără anumite schimbări majore.

Distribuția cazurilor de femicid în 2024 în funcție de luna și mediul de producere a faptei evidențiază diferențe semnificative în-

tre mediul rural și urban, iar constatarea reflectă particularitățile contextului social și accesului la resurse în cele două medii. Din cele 21 de cazuri analizate **majoritatea** (14) s-au produs în **mediul rural**, în timp ce alte **7 cazuri** au fost înregistrate în **mediul urban**. Prevalența mai ridicată în zonele rurale este în concordanță cu tendințele generale relevate privind violența în familie când accesul limitat la servicii de suport și protecție reduce capacitatea de prevenție și intervenție timpurie.

Aceste constatări subliniază importanța unor **intervenții direcționate și adaptate** la contextul local, prin eforturi consolidate de prevenție, în special în comunitățile rurale, și eficientizarea mecanismelor de alertă și protecție în perioadele critice.

Datele relevă o distribuție geografică diversificată a cazurilor de femicid, cu o prezență constantă în mai multe unități administrativ-teritoriale (UAT) ale țării. Deși numărul total de cazuri variază de la un an la altul, se observă anumite zone cu incidență recurentă și UAT unde fenomenul apare izolat sau ocazional. UAT, precum **Ca-hul, Ialoveni, Chișinău, Strășeni și Ungheni**, înregistrează cazuri de femicid aproape în fiecare an, ceea ce sugerează o **problemă structurală** în aceste regiuni și necesitatea unor strategii consolidate de prevenție. Totuși există și UAT în care pe parcursul perioadei 2022-2024 **nu au fost raportate cazuri de femicid**: Basarabasca, Briceni, Călărași, Cantemir, Dondușeni, Râșcani, Sângerei, Taraclia.

Din cele 21 de cazuri de femicid analizate de Comisie în 2024, majoritatea au fost încadrate ca **omor calificat** (art. 145 alin. (2) din Codul penal) reflectând **gravitatea și caracterul agravant al faptelor** (relație de rudenie, cruzime, vulnerabilitate). **Art. 201¹ alin. (4)** este aplicat în situațiile unde fapta se încadrează în violență în familie, dar s-a soldat cu deces, fără a întruni toate condițiile omorului calificat, iar **art. 27** este invocat în combinație cu art. 145 în cazurile

de deces ulterior (de exemplu, după spitalizare), ceea ce arată că inițial fapta era calificată ca tentativă, iar apoi era recalificată ca omor. În 11 din cele 21 de cazuri de femicid urmărirea penală a fost pornită în ziua comiterii faptei, iar în 10 cazuri a fost inițiată ulterior.

Această distribuție echilibrată demonstrează că, deși reacția a fost promptă în peste jumătate din cazuri, totuși în aproape jumătate din situații (10 cazuri), urmărirea penală a fost inițiată cu întârziere. Concluzia este cu atât mai relevantă în contextul femicidului unde gravitatea faptei impune intervenție instituțională imediată. Cauzele tergiversării pot include dificultăți în constatarea imediată a circumstanțelor de fapt, dar și în acumularea probatoriului.

În cazurile de femicid analizate, cele mai multe cauze penale pornite (15 din total) s-au finalizat prin întocmirea rechizitoriului și trimiterea în instanță, ceea ce reflectă gravitatea faptelor și necesitatea urmăririi penale complete. În 2 situații, procurorii au emis ordonanțe pentru expedierea cauzei în judecată cu scopul de a aplica măsuri de constrângere cu caracter medical. Alte 3 cauze penale se aflau încă la etapa urmăririi penale la momentul elaborării de către Comisie a Raportului pentru anul 2024. Distribuția constatată confirmă un interes clar pentru tragerea la răspundere penală în cazurile de femicid, cu un accent pe intervenții judiciare ferme.

Analiza în baza circumstanțelor indicate de către ofițerul de urmărire penală în cele 21 de cauze penale de femicid a evidențiat următoarele:

- Femicidul se produce în mediul familiei. Spațiul familial este cel mai periculos pentru femei în relațiile de abuz sau tensiune.
- Agresorii au o relație apropiată cu victima (soț, concubin, fiu).
- Consumul de alcool este un factor major, declanșator sau catalizator, al agresiunii.
- Metodele sunt brutale, directe, și implică adesea multiple leziuni, ceea ce indică asupra intensității violenței.

- Premeditarea și cruzimea sunt atestate în mai multe cazuri, iar faptele sunt rareori izolate acestea apărând în contextul unei istorii de conflict.
- Intervenția externă este limitată, ceea ce sporește gravitatea și finalitatea letală a faptelor.

Din cele **17 cauze penale** pentru care a fost întocmit rechizitoriu sau ordonanță de expediere a cauzei penale în judecată pentru aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, în **12 cazuri** există deja o **hotărâre pronunțată de instanța de judecată**.

Analiza unor cauze a scos în evidență anumite deficiențe privind calificarea faptei de către organele de urmărire penală și procurori. În acest sens poate fi evocat următorul caz⁵⁴: „La 07.07.2024, cet. M.V., aflându-se la domiciliu în stare de ebrietate, în urma conflictului cu mama concubinei sale, i-a aplicat femeii mai multe lovituri cu pumnii, iar când victima a vrut să cheme poliția, a lovit-o cu cuțitul în regiunea gâtului. În urma loviturilor, la 08.07.2024 victima a decedat la spital. În aceeași zi a fost intentată urmărirea penală în temeiul art. 145 alin. (2) lit. e¹) din Codul penal. Agresorul M.V. este dependent de alcool și se află la evidență nominală a poliției ca agresor familial. Anterior au fost recepționate mai multe plângeri de la victimă și fiica sa aflată în concubinaj cu agresorul. La 14.09.2021, ultimul a fost condamnat în baza art. 320¹ din Codul penal la 130 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității. La 28.02.2024, în temeiul art. 201¹ alin. (1) lit. b) și art. 201¹ alin. (2) lit. a) și a¹) a fost condamnat la 4 ani, cu suspendare condiționată pe un termen de probă de 5 ani. De asemenea, în perioada anilor 2022-2023, a fost sancționat contravențional de 8 ori în temeiul art. 69 alin. (1), art. 354 alin. (1), art. 355 alin. (2) din Codul contravențional. Totodată, a comis contravenții și în perioada de probă după condamnarea penală pronunțată la 28.02.2024 în temeiul art. 201¹ alin. (1) lit. b) și art. 201¹ alin. (2) lit. a) și a¹) din Codul

⁵⁴ c/p 2024360227

penal. Fapta a fost recalificată în instanța de judecată în baza art. 145 alin. (1) din Codul penal, adică n-a fost recunoscută ca violență în familie. Inculpatului i-a fost stabilită pedeapsa cu privațiune de libertate pe un termen de 12 ani și 6 luni. În temeiul art. 85 alin. (1) din Codul penal, i-a fost cumulată doar parțial pedeapsa aplicată la 28 februarie 2024 și i-a fost stabilită pedeapsa definitivă care prevede detenție pentru un termen de 15 ani, cu executare în penitenciar de tip închis”.

Recalificarea acțiunilor agresorului în baza art. 145 alin. (1) din Codul penal sugerează necesitatea de revizuire a redacției actuale a art. 133¹ din Codul penal care definește membrii familiei, în cazul violenței în familie. Deși norma de referință atribuie calitatea de membru al familiei persoanelor aflate în relații asemănătoare celor dintre părinți și copii (nu se specifică minori), nu toți profesioniștii recunosc calitatea de membru al familiei agresorului, bunăoară părinților concubinului, chiar dacă ei au domiciliu comun. De altfel, această problemă devine și mai stringentă în situația de astăzi, când tot mai multe persoane preferă relațiile de concubinaj în locul oficializării căsătoriei.

În altă ordine de idei acest caz confirmă că lipsa unor reacții adecvate din partea autorităților se soldează cu niște consecințe extrem de grave. Astfel, s-a constatat că anterior au existat cazuri de violență în familie, victime fiind soția și copiii agresorului. Acesta a încălcat în repetate rânduri măsurile de protecție impuse, dar sancțiunea cea mai aspră a fost aplicarea pedepsei cu muncă neremunerată în folosul comunității. În mai multe cazuri de violență în familie, poliția prefera să inițieze proceduri contravenționale în baza unor fapte de injurie (art. 69 din Codul contravențional), huliganism nu prea grav (art. 354 din Codul contravențional) etc. Chiar și în situația când agresorul a manifestat pe parcursul mai multor ani un comportament agresiv stabil, după săvârșirea mai multor infracțiuni și contravenții, la 28.02.2024, i-a fost stabilită tot

o sentință neprivativă de libertate pentru fapte repetate încadrate în art. 201¹ alin. (1) lit. b) și art. 201¹ alin. (2) lit. a) și a¹) din Codul penal. Reamintim că, potrivit art. 90 alin. (1) din Codul penal, condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei se aplică în cazul în care instanța de judecată „...ținând cont de circumstanțele cauzei și de persoana celui vinovat, va ajunge la concluzia că nu este rațional ca acesta să execute pedeapsa stabilită...”. Instanța nu a considerat necesar, cel puțin, să-l oblige pe agresor să participe la programe de corecție a comportamentului violent. Concluzia instanței de a nu aplica agresorului pedeapsa cu închisoare, deși acesta a avut în permanență un comportament antisocial, într-o anumită măsură l-a încurajat să comită în perioada termenului de probă o infracțiune și mai gravă, adică să omoare un membru al familiei.

În cadrul analizei cazurilor de către Comisie, se constată că în unele situații acuzatorii de stat omit să indice circumstanțele agravante prevăzute de lege, cum ar fi săvârșirea infracțiunii de către o persoană care anterior a fost condamnată pentru infracțiune similară sau pentru alte fapte relevante pentru cauza respectivă; săvârșirea infracțiunii în stare de ebrietate alcoolică; săvârșirea infracțiunii cu bună-știință profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate.

Analiza sentințelor pronunțate în cazurile de femicid a identificat o carență la capitolul investigații: deseori **nu se acordă suficientă atenție istoricului violenței de gen și a violenței în familie la care au fost supuse victimele**. Aceasta este o preocupare semnalată și de experții internaționali care subliniază că femicidul reprezintă punctul culminant al unui șir de violențe sistematice și ciclice îndurate de femei. Raportorul Special al ONU pentru execuții extrajudiciare, sumare sau arbitrare a evidențiat necesitatea utilizării unei perspective de gen și a protocolelor specifice în investigarea uciderilor femeilor și fetelor, pentru a asigura adevărul, justiția

și reparațiile pentru victime și familiile lor, precum și colectarea și analiza mai precisă a datelor cu scopul de a asigura informațiile necesare pentru procesul de investigație și a consolida prevenția. Este esențial ca autoritățile să adopte măsuri legale și administrative pentru a susține drepturile femeilor și fetelor aplicând o perspectivă de gen în complementaritate cu o abordare multidisciplinară, pentru a investiga și eradica cazurile de femicid în mod eficient.

Deși majoritatea motivelor enunțate mai sus au la bază prejudecățile de gen, **în nici unul din cazurile de femicid analizate instanțele de judecată n-au adresat întrebări pentru a stabili dacă infracțiunea comisă este una bazată pe prejudecățile de gen.** Identificarea motivului în cazurile de femicid este crucială pentru a înțelege dinamica și contextul infracțiunii. Este esențial ca instanțele de judecată să adreseze întrebări care le-ar ajuta să stabilească dacă prejudecățile de gen au avut vreun rol în comiterea infracțiunii. Aceasta implică o studiere atentă a relațiilor de putere, a percepțiilor sociale și a dinamicii relațiilor dintre agresor și victimă. În lipsa unor astfel de întrebări există riscul de a omite factorii critici care ar putea influența verdictul și sentința. Prin urmare este imperativ ca procesul de urmărire penală și judecată să includă o investigație detaliată a posibilelor motive de gen, pentru a asigura o înțelegere completă a cazului și pentru a promova justiția și egalitatea de gen. Eșecul în a adresa întrebări clarificatoare ar trebui, prin urmare, să fie considerat o lacună semnificativă în examinarea cauzelor de femicid care a împiedicat stabilirea motivului de gen în cazul comiterii acestor infracțiuni.

B. Recunoașterea noțiunii de femicid în legislația națională

Prin Legea nr. 231 din 31.07.2024 pentru modificarea Legii nr. 45 din 1.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie art. 2 a fost completat cu o noțiune nouă, cea de femicid. Astfel, fenomenul a fost recunoscut prin lege ca cea mai extremă formă de manifestare a violenței de gen. În prezent femicidul este definit ca un act de violență împotriva femeilor, inclusiv fetelor, care presupune decesul victimei, ca urmare a infracțiunii de omor intenționat ori a infracțiunii de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, ori a infracțiunii de violență în familie, sau sinuciderea victimei, ca urmare a determinării sau înlesnirii acesteia ori ca urmare a violenței în familie, comise din motive de prejudecată bazate pe gen.

Prin Legea nr. 252 din 10.07.2025⁵⁵, Partea Generală a Codului penal al Republicii Moldova a fost completată cu articolul 134²⁷ „Femicid”. În contextul normei citate, prin femicid se înțelege actul de violență deosebită împotriva femeilor, comis pe motiv de prejudecată de gen, care a cauzat decesul victimei. Prin introducerea în Codul penal a noțiunii de femicid este recunoscută la nivel legislativ forma extremă de violență bazată pe gen, iar definiția propusă este una complexă și reflectă în mod adecvat realitatea criminologică din Republica Moldova.

Noua normă este concepută să asigure o integrare perfectă în arhitectura existentă a Codului penal, fără a genera conflicte: articolul 134²⁷ oferă în Partea Generală a Codului o **definiție legală** care **utilizează și se bazează pe conceptul deja existent** de „motive de prejudecată” specificând că actele sunt comise din „motive de prejudecată de gen”.

⁵⁵ Legea nr. 252 pentru modificarea unor acte normative din 10.07.2025 (va intra în vigoare din 14.02.2026).

Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150197&lang=ro

Reieșind din recunoașterea legală a femicidului, dar și din necesitatea de a spori conștientizarea faptului că moartea violentă a femeilor și fetelor este o infracțiune care nu trebuie confundată cu termenul de omucidere, Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor analizează separat datele referitoare la cazurile de femicid acest lucru fiind determinat și de faptul că femicidul diferă de alte infracțiuni și anume: (i) în majoritatea cazurilor, actele de femicid sunt comise de actualii sau foștii parteneri de viață; (ii) actele de femicid sunt precedate de violența continuă în familie, amenințări sau intimidare, violența sexuală; (iii) actele de femicid sunt caracterizate prin raportul inegal de forțe și resurse al victimelor și partenerilor lor.

Este important să recunoaștem că prin instituirea Comisiei, țara noastră a făcut un pas important în cercetarea femicidului, însă în cele trei rapoarte produse până la momentul elaborării prezentului studiu Comisia a analizat doar cazurile de violență în familie soldate cu decesul victimei sau cu leziuni corporale grave, respectiv, termenul de femicid se rezumă doar la femicidul comis de partenerul intim sau de către un membru al familiei.

Cercetarea doctrinei/studiilor științifice dedicate analizei faptelor de femicid a relevat tendința pregnantă de a folosi noțiunea de femicid în raport cu oricare infracțiune care are ca rezultat decesul unei persoane de gen feminin, indiferent de forma de vinovăție manifestată de făptuitor (atât intenție, cât și imprudență) și indiferent de motivele care au determinat comiterea infracțiunii.

Întrucât nu există o definiție universală și univocă a noțiunii de femicid, apreciem formula introdusă de legiuitor în art. 2 din Legea nr. 45 din 1.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie ca suficient de extinsă, astfel încât să cuprindă principalele modalități alternative de comitere a faptelor prejudiciabile ce pot

fi calificate drept infracțiune de femicid (omor, vătămare soldată cu deces, determinare la suicid etc.).

Totodată, sintagma expresă care face trimitere la motivul săvârșirii faptei „...comise din motive de prejudecată bazate pe gen” permite încadrarea acestor fapte în componentele de infracțiune prevăzute la art. 145 alin. (2) lit. l), art. 150 alin. (2) lit. c), art. 151 alin. (2) lit. i) din Codul penal.

Dar, prin această încadrare în circumstanța agravantă cu caracter general – omor/vătămare/determinare/înlesnire din motive de prejudecată, legiuitorul totuși nu plasează victima femeie sub un regim special de protecție. Or, în dispoziția art. 145 alin. (2) lit. l), art. 150 alin. (2) lit. c), art. 151 alin. (2) lit. i) din Codul penal nu se face diferențierea dintre victimele de sex/gen feminin și victimele de sex/gen masculin. De asemenea, potrivit acestei dispoziții, nu este relevant dacă subiectul infracțiunii este bărbat sau femeie.

Astfel, în art. 134²¹ din Codul penal, prin „motive de prejudecată” legiuitorul subînțelege ideile preconcepute ale făptuitorului bazate, printre altele, pe considerente de sex sau gen. Codul penal deja conține ideea de agravare a răspunderii pentru infracțiunile comise din motiv de ură față de femei. Pentru mulți practicieni nu este clar de ce același alineat (de exemplu, art. 145 alin. (2) din Codul penal) trebuie să conțină atât o agravantă generală (care se referă la orice fel de prejudecată), cât și o agravantă specială (care se referă la prejudecata anume față de femei). Se invocă, că în acest mod, își pierde sensul concepția din art. 134²¹ din Codul penal și că ar trebui să fie formulate agravante aparte care să vizeze fiecare criteriu particular de prejudecată.

Mai este un aspect asupra căruia, în opinia autorilor acestui studiu, ar fi necesar să reflectăm. Și aici ne referim la eventualele soluții de calificare în practică. Dacă va fi comis, de exemplu, un omor al unei femei din ură față de femei la general, atunci unii practicieni

vor fi tentați să rețină la calificare nu doar agravanta „din motive de ură față de femei”, dar și agravanta „din motive de prejudecată”, or definiția din art. 134²¹ din Codul penal va rămâne neschimbată.

Pentru a putea incrimina femicidul într-o componentă de infracțiune separată sau a-l califica ca circumstanță agravantă separată la art. 145 alin. (2), art. 150 alin. (2), art. 151 alin. (2) din Codul penal ar urma să fie propus un proiect de modificare a definiției din art. 134²¹ din Codul penal – din motive de prejudecată, iar ideea în cauză ar trebui supusă dezbaterilor publice pentru a determina fezabilitatea acestei abordări. Totodată, incriminarea distinctă a femicidului este indispensabil determinată de evaluarea receptivității societății moldovenești la această abordare.

Deși o parte considerabilă a societății Republicii Moldova, în care continuă să persiste atitudini și tradiții patriarhale, acceptă incriminarea distinctă a femicidului, totuși, analizând poziția mediului academic, dar și a unor practicieni din domeniul dreptului, se constată o anumită doză de reticență. Adepții acestei poziții mai rezervează, pentru a-și susține opinia, afirmă, bunăoară, că nu va putea fi găsit niciun argument care ar convinge că legea penală ar trebui să apere inegal viața unei femei și viața unui bărbat. Totodată, la baza reticenței de a incrimina distinct femicidul, în opinia noastră, se află frica de a trata diferențiat omorul unei femei de omorul unui bărbat, ceea ce de fapt ar constitui în esență o recunoaștere a discriminării în baza de gen și a faptului că violența afectează femeile în mod disproporționat.

La moment, în Republica Moldova avem o dublă consacrare în legislație a noțiunii de „femicid”, atât în Legea nr. 45 din 1.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, cât și în Partea Generală a Codului penal, fără ca în acesta din urmă să existe totuși o finalitate de incriminare și sancționare distinctă într-o componentă de infracțiune prevăzută la Capitolul II. Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei. Astfel, procesul de modificare legislativă ar trebui să se desfășoare în continuare urmând a fi operate modificări succesive în Partea Specială a Codului penal.

Cu toate acestea, definirea juridică a femicidului prezintă și ea anumite provocări. Legea penală trebuie să respecte principiul legalității (*lex certa*) necesitând definiții clare și precise ale elementelor constitutive ale infracțiunii. Este dificilă includerea motivației subiective complexe legate de gen („pentru că este femeie”) într-o formulare juridică aplicabilă în practică. Definițiile academice largi, care înglobează contexte politice, sociale sau culturale, pot fi greu de transpus direct într-o normă penală care necesită probarea intenției și a circumstanțelor specifice „*dincolo de orice îndoială rezonabilă*”. Definițiile legale tind, prin urmare, să se bazeze pe circumstanțe obiective, factuale (cum ar fi existența unei relații intime, violență anterioară documentată, semne de violență sexuală) ca indicatori ai motivației de gen. O astfel de abordare pragmatică este necesară pentru a asigura aplicabilitatea legii, dar totodată ele riscă să nu acopere întreaga complexitate a femicidului ca fenomen, așa cum este acesta înțeles în sens larg, eventual lăsând în afara sferei de

aplicare a legii penale specifice unele forme de ucidere motivată de gen, cum ar fi cele rezultate din neglijența sistemică a statului sau din impactul indirect al unor norme culturale profund înrădăcinate, în absența unor acte de violență directă anterioare. Legiuitorii se confruntă, așadar, cu sarcina de a echilibra nevoia de claritate juridică și probatorie cu imperativul de a reflecta cât mai fidel posibil natura specifică și multidimensională a femicidului.

În practică, numărul cazurilor de femicid în Moldova este destul de mare constituind circa 24 de cazuri pe an, conform datelor Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor. În Moldova rata respectivă este **aproape de două ori mai mare** decât media generală din UE și mai sporită chiar și față de țările cu rate mai ridicate din UE constituind conform estimărilor circa 1,74 per 100.000 de populație.

Deși oponenții incriminării distincte a femicidului subscriu exigențelor internaționale vizând eradicarea violenței bazate pe gen și consideră încurajabilă utilizarea noțiunii de „femicid” atât de către mass-media, cât și de către instituții, organizații neguvernamentale și publicul larg, deoarece acest lucru contribuie la creșterea vizibilității fenomenului, precum și la sensibilizarea împotriva violenței asupra femeilor, fiind de părerea că dezbaterile din societate la subiectul flagelului denumit „femicid” constituie cu adevărat un imperativ, totuși ei consideră în același timp că eradicarea violenței asupra femeilor nu trebuie să urmărească neapărat incriminarea femicidului cu titlu de *nomen juris* în legislația penală. Integrarea unei astfel de infracțiuni în legea penală a Republicii Moldova, în opinia lor, ar fi superfluă și simbolică, argumentul lor de bază în acest sens fiind că diferite forme ale femicidului intră deja sub incidența legislației penale în contextul unor norme generale sau/și speciale. Drept urmare, reconfigurarea acestei fapte cu titlu de *nomen juris* în Codul penal, din perspectiva oponenților, ar

face ilizibile textele existente și ar genera paralelisme. În al doilea rând, argumentul lor este că respectiva incriminare riscă să eclipseze nevoia adoptării de către autorități a unor măsuri cu adevărat necesare vizând prevenirea violenței bazate pe gen și sprijinirea victimelor acesteia. Altfel spus, ei opinează că victimele violenței asupra femeilor au nevoie de acțiuni concrete, fără a se rezuma la măsuri cu caracter simbolic într-o „calmarea opiniei publice”.

În acest context, ținând cont de amploarea fenomenului în Moldova, considerăm totuși că o incriminare distinctă va asigura femeilor o protecție suplimentară, fără a consacra însă juridic o nouă categorie de infracțiune care să fie aplicată exclusiv unei anumite categorii de persoane, – pur și simplu va recunoaște și va aborda într-un mod specific o formă particulară de violență deja incriminată.

Mai mult, Codul penal al Republicii Moldova incriminează omorul intenționat (art. 145) și prevede pedepse mai aspre în funcție de circumstanțele agravante. Astfel, art. 145 alin. (2) lit. e) impune o pedeapsă mai aspră în cazul omorului **unei femei însărcinate** sau a omorului comis profitând de starea de neputință a victimei. Deci, în anumite circumstanțe, totuși, legiuitorul oferă o protecție sporită femeii care poartă o sarcină fără a trata prevederea legală drept o eventuală discriminare.

Înăsprirea pedepsei în funcție de circumstanțele agravante prevăzută la art. 145 alin. (2) lit. e) din Codul penal se aplică în situații specifice care conțin aspecte concrete ale femicidului (omorul femeii însărcinate) și care depășesc simpla exploatare a vulnerabilității victimei. În acest context, o definiție explicită a femicidului cu descrierea formelor de manifestare, chiar și în afara Codului penal (în textul unei legi speciale), ar clarifica elementele constitutive ale infracțiunii și ar facilita aplicarea uniformă a legii în procesul de probare. În practică, chiar dacă este demonstrată existența unei situații de vulnerabilitate a victimei, poate fi dificil de dovedit în mod concludent că aceasta a fost, per se, motivul principal al omorului.

Totodată, pedepsele prevăzute la art.145 din Codul penal, chiar și cu circumstanțele agravante, pot să nu reflecte gravitatea deosebită a femicidului, fenomen care are implicații mult mai profunde pentru societate. Considerăm astfel că o incriminare distinctă ar permite stabilirea unor pedepse mai severe, adaptate gravității infracțiunii și funcționând ca un factor de descurajare pentru potențialii infractori.

Astfel, se conturează următoarele opțiuni de incriminare a femicidului, și anume:

Opțiunea 1. Accent pe insuficiența articolului 145 și necesitatea unei incriminări distincte

Analiza art. 145 alin. (2) lit. I) din Codul penal al Republicii Moldova demonstrează că, deși prevede înăsprirea pedepsei în anumite situații cu circumstanțe agravante care pot fi asociate cu femicidul, aceasta nu constituie o abordare suficientă. Complexitatea femicidului, ca formă extremă de violență de gen, necesită o incriminare distinctă, cu o definiție clară și pedepse corespunzătoare gravității infracțiunii. Abordarea respectivă este esențială pentru a asigura o protecție mai eficientă a femeilor, o combatere mai riguroasă a femicidului și o mai mare responsabilitate a statului. De asemenea, o astfel de incriminare va facilita colectarea de date statistice mai precise și o monitorizare mai eficientă a fenomenului.

Opțiunea 2: Accent pe necesitatea elaborării unei legi speciale distincte privind femicidul și introducerea unei infracțiuni specifice de femicid în Codul penal

Elaborarea unei legi speciale distincte privind femicidul și introducerea unei infracțiuni specifice de femicid în legislația penală este susținută prin mai multe argumente⁵⁶:

- 1. Recunoașterea explicită:** Numește și recunoaște natura specifică de gen a infracțiunii scoțând-o din anonimatul omuciderii generale și subliniind că aceste infracțiuni sunt motivate de misoginism, discriminare și inegalități de putere.
- 2. Conștientizare:** Sporește vizibilitatea publică și politică a problemei contribuind la schimbarea atitudinilor sociale care tolerează violența împotriva femeilor.
- 3. Justiție:** Facilitează urmărirea penală ținută și adecvată permițând procurorilor și judecătorilor să se concentreze pe elementele specifice ale infracțiunii bazate pe gen.
- 4. Simbolism și descurajare:** Transmite un mesaj clar că societatea condamnă ferm uciderea femeilor din motive de gen. Deși efectul de descurajare este dezbătut și dificil de demonstrat empiric, speranța este că o sancțiune specifică și severă poate avea un impact preventiv.
- 5. Onorarea angajamentelor internaționale:** Ajută statele să-și onoreze angajamentele asumate prin tratate internaționale și regionale de a preveni și combate violența împotriva femeilor.

⁵⁶ Addressing Femicide Through International Criminal Law: The Need for a Binding Legal Framework.
Disponibil: <https://yjil.yale.edu/posts/2025-01-26-addressing-femicide-through-international-criminal-law-the-need-for-a-binding>

BIBLIOGRAFIE

1. Măsurarea femicidului în România – European Institute for Gender Equality (EIGE), accesată pe 14 aprilie, 2025, https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20211582_pdf_mh0221349ron_002.pdf
2. Five essential facts to know about femicide | UN Women – Headquarters, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://www.unwomen.org/en/articles/explainer/five-essential-facts-to-know-about-femicide>
3. Femicide – Wikipedia, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://en.wikipedia.org/wiki/Femicide>
4. Femicide | European Institute for Gender Equality, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://eige.europa.eu/gender-based-violence/femicide?language_content_entity=en
5. Femicidal Violence in Figures: Latin America and the Caribbean, No.1 - Cepal, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/db4952b8-c45f-4c9e-8a6a-3fb92004c32d/content>
6. INTER-AMERICAN CONVENTION ON THE PREVENTION, PUNISHMENT AND ERADICATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN „CONVENTION OF BELEM DO PARA” – Organization of American States, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-61.html>
7. Femicide in the United States: a call for legal codification and national surveillance – PMC, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10933122/>
8. INTERNATIONAL CONFERENCE ON ENDING GENDER-BASED KILLINGS OF WOMEN AND GIRLS, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/2024-03/coe-c739-femicide-in-brief_final.pdf
9. Femicide – World Health Organization (WHO), accesată pe 14 aprilie, 2025, https://apps.who.int/iris/bitstream/10665/77421/1/WHO_RHR_12.38_eng.pdf
10. Addressing Femicide Through International Criminal Law: The Need for a Binding Legal Framework, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://yjil.yale.edu/posts/2025-01-26-addressing-femicide-through-international-criminal-law-the-need-for-a-binding>
11. femicide or feminicide?, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://fspeel.org/wp-content/uploads/2020/11/PIVPNewsletter-Vol3Iss4_March2019.pdf
12. INICIATIVA QUE REFORMA LOS ARTÍCULOS 325 DEL CÓDIGO PENAL FEDERAL Y 21 DE LA LEY GENERAL DE ACCESO DE LAS MUJERES A UNA VIDA L - SIL, accesată pe 14 aprilie, 2025, http://sil.gobernacion.gob.mx/Archivos/Documentos/2023/12/asun_4686164_20231213_1702596306.pdf

13. Building legal frameworks to address femicide in Latin America, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08a08ed915d3cfd00055a/130918_GOV_GenVio_BRIEF3.pdf
14. Violences à l'égard des femmes - État des lieux de la situation en Région bruxelloise au lendemain de la journée internationale pour l'élimination de ces violences - safe.brussels, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://safe.brussels/sites/default/files/2023-12/Flash_paper_GBV%20FR_FINAL.pdf
15. Femicide in Latin America - Human Rights Research Center, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://www.humanrightsresearch.org/post/femicide-in-latin-america>
16. Medico-legal recommendations to fight the silent war of femicide in Europe - PMC, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11445776/>
17. Measuring femicide in Cyprus, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://www.cut.ac.cy/digitalAssets/464/464180_100femicide.pdf
18. Femicidal Violence in Figures: Latin America and the Caribbean, No. 2 - Cepal, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://oig.cepal.org/sites/default/files/s2301023_en.pdf
19. TRENDS IN ADDRESSING FEMICIDE IN THE OSCE REGION, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://www.osce.org/files/f/documents/9/8/587250_0.pdf
20. GENDER-RELATED KILLINGS OF WOMEN AND GIRLS (FEMICIDE/FEMINICIDE), accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-11/gender-related-killings-of-women-and-girls-femicide-feminicide-global-estimates-2022-en.pdf>
21. Femicide as a Human Rights Issue – the Case of Latin America | Institute of New Europe, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://ine.org.pl/en/femicide-as-a-human-rights-issue-the-case-of-latin-america/>
22. The causes of femicide in Latin America Celeste Saccomano - Institut Barcelona d'Estudis Internacionals, accesată pe 14 aprilie, 2025, https://www.ibei.org/ibei_studentpaper24_71980.pdf
23. Femicide laws are failing - School of Business and Management - Queen Mary University of London, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://www.qmul.ac.uk/sbm/research/research-insights/femicide-laws-are-failing/>
24. Femicide laws are failing - Queen Mary University of London, accesată pe 14 aprilie, 2025, <https://www.qmul.ac.uk/sbm/media/sbm/research/research-insights/Brief-3-Femicide-laws-are-failing.pdf>

CHIȘINĂU, 2025